

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

5^E JAARGANG

WOENSDAG 15 SEPTEMBER 1920

No. 246

INHOUD

	Blz.
HET WETSONTWERP BETREFFENDE DE ELECTRICITEITSVOORZIENING VAN HET LAND VAN 26 JULI 1920 door Prof. C. Feldmann	795
Het Ontwerp tot herziening van het Zeerecht III door Prof. Mr. H. R. Ribbuis	798
Voorlopige aanslagen door W. J. de Langen	799
De Nederlandsche Zuivelindustrie en Zuivelhandel onder invloed van den Oorlog IV door G. J. Blink	800
Londensche Correspondentie	802
De Metaaldekking der Javasche Bank	804
BOEKAANKONDIGINGEN:	
Ir. H. G. van Beusekom: Beschouwingen over den Woningnood, bespr. door Ir. J. H. Faber	804
OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN	805
MAANDCIJFERS:	
Giro-omzet bij de Nederlandsche Bank	806
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: Mr. G. W. J. Bruins.

Assistent-Redacteur voor het weekblad: D. J. Wansink.

Secretariaat: Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.

Telef. Nr. 3000. Telegr.adres: Economisch Instituut.

Postcheque en girorekening Rotterdam No. 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 22,50 per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonnees, leden en donateurs kosteloos, voor zover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertentiën f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.

13 SEPTEMBER 1920.

De geldmarkt bleef ook deze week weder aantrekken. De prolongatierente noteerde meestal $4\frac{3}{4}$ pCt. en alleen aan het slot wat lager. De rente voor particulier disconto was echter aanzienlijk vaster, zoodat herhaaldelijk tot 4 pCt. bewilligd moest worden voor prima papier.

De omzetten op de wisselmarkt blijven nog steeds aanzienlijk geringer dan in het voorjaar. Dollars waren weder sterk gezocht en regelmatig iederen dag vaster. Ook Londen was goed prijshoudend en vooral in het begin der week niet onaanzienlijk hooger. Daarentegen waren Parijs en België en de Centrale wissels doorlopend flauw en brokkelden de koersen dagelijks af.

De Minister van Financiën stelt op 20 September a.s. de inschrijving open op schatkistpapier.

Aangeboden worden promessen met een looptijd van 3 en 6 maanden en biljetten met een looptijd van 1 jaar tot een totaal bedrag van f 125 miljoen.

LONDEN, 11 SEPTEMBER 1920.

In het begin der week bleef geld schaarsch en een tamelijk groote Amerikaansche mail, die Maandag aankwam, was oorzaak, dat op een moment zelfs $5\frac{3}{4}$ pCt. betaald werd voor daggeld. Tegen het einde echter was de toestand gemakkelijker en noteerde daggeld deze week $5\frac{1}{2}$ —5 pCt., zevendaags $5\frac{1}{2}$ pCt.

De disconto-markt gaf blijk van een vaster tendens, twee- en drie-maands papier toonde een avans van $\frac{1}{8}$ pCt. op de week. Eenige October-wissels waren bij de Bank van Engeland ondergebracht tegen 7 pCt., op conditie, dat de opbrengst ter aankoop van December Schatkistwissels gebruikt zou worden. De week sloot met 2-, 3-, 4- en 6-maands papier tegen noteringen van resp.: $6\frac{3}{4}$ — $13/16$ pCt.; $6\frac{3}{4}$ — $13/16$ pCt.; $6\frac{7}{8}$ — $15/16$ pCt. en $6\frac{7}{8}$ —7 pCt.

HET WETSONTWERP BETREFFENDE DE ELECTRICITEITSVOORZIENING VAN HET LAND VAN 26 JULI 1920.

Reeds direct na zijn optreden heeft het Kabinet als zijn meening te kennen gegeven, dat het den tijd gekomen achtte om de electriciteitsvoorziening en wel bepaaldelijk de opwekking van stroom en de voortgeleiding daarvan onder hooge spanning van Rijkswegen te concentreren.

In een ministerieele beschikking van 16 April 1919 werd daarop een commissie benoemd met de taak om van voorlichting te dienen omtrent de wijze, waarop dit denkbeeld zou kunnen worden verwezenlijkt. Deze Commissie moest volgens de haar verstrekte opdracht uitgaan „van het standpunt dat de algemeene electriciteitsvoorziening van het land, althans voor zoveel betreft de opwekking van stroom en de voortgeleiding daarvan onder hooge spanning, in ééne hand en wel bij het Rijk zal behooren te worden gebracht”.

De Staatscommissie 1919 heeft in haar reeds op 27 Nov. 1919 aangeboden verslag deze stelling, die als iedere stelling voor bestrijding vatbaar is, aanvaard (en (op blz. 6) op de volgende wijze verdedigd. „De meening van de Commissie, dat 's lands belangen het best zullen worden gediend, indien de electriciteitsproductie in staatshanden wordt gelegd, berust op de volgende overwegingen. Het geldt hier het produceeren van een vorm van energie, welke voor de geheele bevolking van groot en intensief belang is, immers het betreft hier het zoo goedkoop mogelijk beschikbaar stellen van electriciteit voor drijfkracht, kunstlicht en andere doeleinden over het ge-

heele land, waarbij tevens in 's lands belang de voor de opwekking dier energie noodige hoeveelheid brandstof tot een minimum moet worden beperkt. De productie van de in het geheele land benodigde electriciteit op de meest economische wijze is slechts dan gewaarborgd, indien het bedrijf in zijn geheel door één besturend orgaan overzien kan worden en de geheele opwekking onder leiding van dit orgaan wordt gebracht. Dit leidt er vanzelf toe, dat de Staat het meest aangewezen is, om de opwekking van electriciteit in handen te nemen."

Dit bewijs, bijaldien het als zoodanig bedoeld mocht zijn, lijkt zwak. Want het is weer een stelling en wel dezelfde, die het te bewijzen tracht, alleen in andere woorden. Zelfs wanneer men zou willen toegeven, dat de Staat toezichthoudend en leidend zou moeten optreden, dan volgt daaruit nog geenszins dat hij ook de opwekking van electriciteit zelf in handen moet nemen. Wanneer men echter, wat geenszins denkbeeldig is, door zorgvuldige overwegingen en berekeningen tot de overtuiging zou komen, dat men zeker niet met één renzen-centrale, en evenmin met vier, maar ongeveer met twintig centrales de gecombineerde productie en distributie onder zeer hooge spanning zou behooren door te voeren, dan verliest ook de eerste helft der als bewijs gebezigde stelling aan kracht. Want die 20 centrales zouden ongeveer daar behooren te komen, waar ze feitelijk ook zijn en waar ze bovendien haast uitsluitend in handen van openbare lichamen zijn.

De ingenieur E. B. van Doesburgh heeft in „De Ingenieur” van 28 Aug. j.l., no. 35, een verkorte statistiek van electriciteitsfabrieken in Nederland over het jaar 1918 gepubliceerd, welke alle fabrieken boven 500 Kilowatt opgesteld vermogen omvat. De daarin opgenomen 26 bedrijven geven vrijwel een volledig beeld, daar de nog overblijvende kleinere centrales gezamenlijk nog geen half procent van de totale stroomlevering bewerkstelligen. De 26 electriciteitsfabrieken bestreken een voorzieningsgebied van 3,7 miljoen inwoners, hadden een opgesteld machine-vermogen van rond 218.000 K.W. en leverden in 1918 gezamenlijk af 309 miljoen K.W.-uren. Van deze naar de grootte der stroomlevering gerangschikte centrales, waren de nummers 7 Hengelo, 15 Leidschendam, 24 Vlissingen, 25 Veendam, 26 De Bilt, in handen van particuliere vennootschappen de overige 21 in handen van openbare lichamen. Vijf dezer bedrijven kochten gezamenlijk rond 7.4 miljoen K.W.U. van andere bedrijven. Van 22 bedrijven bedroegen de gezamenlijke exploit.-ontvangsten voor 222.043.691 K.W.U. f 27.581.574,— of gemiddeld 12,4 cent per nuttig afgegeven K.W.U., de exploitatie-uitgaven exclusieve rente en afschrijving gemiddeld 9,07 cent. De gezamenlijke aanschaffingskosten van 21 bedrijven met totaal 206.134 K.W. bedroegen rond 78 miljoen gulden, waarop reeds 28,4 pCt. werd afgescheven, zoodat de totale boekwaarde op 31 Dec. 1918 nog rond 56 miljoen gulden was. Tegenover 1917 steeg het opgesteld vermogen met 14,6 pCt., de stroomlevering met 19 pCt.; tegelijkertijd klommen de aanschaffingskosten met rond 20 pCt., de exploitatie-ontvangsten met 78 pCt., de exploitatie-uitgaven met 121 pCt.

De Staatscommissie had in haar globaal plan gerekend op een maximum belasting van 200.000 à 300.000 Kilowatt, terwijl de som der maxima van 24 fabrieken in 1918 slechts 114.400 Kilowatt bedroeg; maar zij onderstelde voorloopige 6 groote centrales, ieder van ca. 75.000 K.W. en raamde de kosten hiervan en van 1500 K.M. hoogspanningsleidingen en 50 transformatorstations op ten minste 125 miljoen gulden. Zij adviseerde ook nog volgens de opdracht omtrent de inrichting en het beheer van den nieuwen tak van dienst ten gunste van een Staats-electriciteitsbedrijf, eenigszins afwijkend van het Staatsmijnbedrijf, omdat zij meende dat het Rijk de

beslissing in gewichtige beheersaangelegenheden in handen moest houden of m.a.w. niet door een combinatie van andere aandeelhouders overstemd zou kunnen worden. In verband daarmee achtte zij het niet waarschijnlijk, dat provincie- of gemeentebesturen er prijs op zouden stellen voor eenigszins belangrijke bedragen in een vennootschap deel te nemen.

Het wetsontwerp wijkt hiervan af. Het bepaalt in art. 1, sub 1: „Voor den aanleg en de exploitatie van inrichtingen en werken tot het voortbrengen van electriciteit, welke voor anderen beschikbaar zal worden gesteld, het geleiden daarvan door primaire hoogspanningsgeleidingen en het transformeeren in onderstations, die rechtstreeks op het primaire net zijn aangesloten, wordt eene naamlooze vennootschap „het Nederlandsche Electriciteitsbedrijf” opgericht. Aandeelhouders van die vennootschap kunnen alleen zijn: de Staat, provincies of provinciale electriciteitsmaatschappijen, gemeenten en bedrijven, welke door de Kroon „zijn aangewezen of toegelaten”.

De N.V. Het Nederlandsch Electriciteitsbedrijf heeft dus in hoofdzaak als aandeelhouders openbare lichamen. Slechts bij wijze van uitzondering kunnen enkele particuliere bedrijven worden toegelaten. Dit lijkt een verbetering tegenover het voorstel der Staatscommissie om „van Staatswege ten behoeve der algemeene electriciteitsvoorziening van het land inrichtingen en werken aan te leggen en te exploiteeren tot het voortbrengen, geleiden, transformeeren, verdeelen of leveren van electriciteit.” Het wetsontwerp laat (in art. 1, sub 2) deze mogelijkheid slechts „in bijzondere gevallen” toe en opent daardoor en door de keuze van den bedrijfsvorm de mogelijkheid, dat de concentratie der electriciteitsopwekking geleidelijk en met zoo weinig mogelijk wrijving en nieuw kapitaal tot stand worde gebracht.

Wrijving zal niet uitblijven. Want ook al worden de groote gemeenten „zoolang de inrichtingen en werken niet belangrijk worden uitgebreid” — er zal vroeger of later de tijd komen, dat de bestaande gebouwen niet meer door grootere eenheden kunnen worden bezet. En dan zal de Minister van Waterstaat, den Electriciteitsraad gehoord, beslissen dat de voorgenomen uitbreiding „belangrijk” is. Daarmee wordt de betrokken gemeente genoopt concessie aan te vragen. Want volgens art. 5 is het aan anderen dan den Staat en concessionarissen verboden, inrichtingen en werken, als bedoeld in art. 9 onder 1, aan te leggen of te exploiteeren. Feitelijk heeft de Minister reeds in enkele gevallen dergelijke beslissingen genomen.

Het concessie-stelsel wordt door de artt. 2—5 achteraf gesanctionneerd. De Kroon verleent concessie aan de N.V. het Nederlandsch Electriciteitsbedrijf, ev. ook aan andere, en bepaalt dat de vroeger te dezer verleende concessies van kracht blijven. Men mag bereid zijn toe te geven, dat het concessiestelsel gunstig gewerkt heeft, zonder van de wettigheid van dit dwangmiddel overtuigd te zijn. De memorie van toelichting vermeldt omtrent art. 3 en 4: „Om misverstand te voorkomen zij hier aangeteekend, dat uit deze artikelen niet mag worden afgeleid, dat de Kroon in het algemeen niet bevoegd zoude zijn concessie te geven, indien Haar die bevoegdheid niet bepaaldelijk bij de wet wordt toegekend”. Dat dit recht in art. 3 uitdrukkelijk wordt vermeld en in verband daarmee in art. 4 wordt vastgesteld, dat de bestaande concessies van kracht blijven, geschiedt enkel om buiten twijfel te stellen, dat de concessie aan de N.V. het Nederlandsch Electriciteitsbedrijf geen uitsluitende is. Volgens de slotbepaling van de thans bestaande concessies zullen de voorwaarden, waaronder deze zijn verleend, ook *zonder medewerking van den concessionaris* kunnen worden herzien na 5 jaren of nadat een wettelijke regeling betr. electriciteitsvoorziening is tot stand gekomen. Daarom

bepaalt het tweede lid van art. 4 „ten einde alle onzekerheid op dit punt weg te nemen” nog eens uitdrukkelijk, dat de Kroon bevoegd is de concessie betreffende de centrale en de hoogspanningleidingen in te trekken. Dit is wel degelijk wettelijke sanctie van vroeger op onzekeren wettelijken grondslag gestelde, zeer scherpe voorwaarden. En het is mede een aanleiding tot wrijving. Die wrijving behoeft niet alleen voort te komen uit de bepaling der naastingsom, maar kan evengoed voortvloeien uit verschil van meening wat er genaast kan en moet worden.

De veiligheidsvoorschriften van het Kon. Instituut van Ingenieurs definiëren als hooge spanning alles wat 300 volt tegen aarde overschrijdt. De Electriciteitsverordening voor Zuid-Holland definieert als hooge spanning „in den zin der verordening” alles wat 7500 volt tusschen twee geleidingen overschrijdt en wel met het bepaalde doel alleen de intercommunale geleidingen onder toezicht en naastingsbevoegdheid der Provincie te brengen, de gemeenten op haar eigen terrein echter zoo vrij mogelijk te laten. Er is in Nederland ten opzichte van de in de praktijk gebezigde spanningen grotere uniformiteit dan elders. Haast alle intercommunale en provinciale netten werken met 10.000 volt; alleen Dordrecht bezigt 12.500 volt voor de buitennetten. Volgens het wetsontwerp bepaalt de Minister van Waterstaat, den Electriciteitsraad gehoord, welke hoogspanningsgeleidingen als primaire in den zin van art. 1 moeten worden beschouwd. Hij kan dus ook — theoretisch althans — alles naasten wat een provincie op grond van de concessie tot stand heeft gebracht of maar een deel daarvan, ook van de 10.000 volt kabels. De bedoeling is dit natuurlijk niet. Maar als dwangmiddel zou het te pas kunnen komen.

Haast alle groote gemeenten hebben in haar centrales, voor zoover die nog niet verbouwd zijn, oudere gedeelten; ze hebben er verder gelijkstroommachines en -apparaten in voor de tram; verschillende gemeenten bezitten ook een vuilverbranding, waarvan de groote kosten voor een gedeelte worden goed gemaakt door de stroomlevering uit het verbrande vuil. Komt nu, na verloop van tijd, een gemeente voor een „belangrijke” uitbreiding te staan, dan zullen er tal van vragen van technisch en economisch belang rijzen omtrent de voorwaarden der alsdan aan die gemeente te verleenen concessie. De N.V. kan via den Electriciteitsraad en den Minister verdere uitbreiding van een gemeentelijke centrale eenvoudig belletten; dan komt de gemeente voor de keuze te staan haar bestaande centrale te handhaven of over te doen, aan resp. in te brengen in de N.V. Zullen daarbij ook de voor de distributie onder hooge spanning in den zin der wet niet geschikte tramgeneratoren enz. mee worden overgenomen? Zal de vuilverbrandingsinrichting gemeentelijk blijven of hare stoom- en stroomproductie eveneens overdoen? Hoe zal de inbreng worden verrekend en hoe de stroomlevering en gros aan de gemeente? Zal men aan deze het recht toekennen haar bestaande centrale te handhaven en alleen een ev. meer benodigde productie tegen redelijke voorwaarden aan te koop, tot bij tijd en wijle de gemeente het ook in haar voordeel acht, de eigen productie stop te zetten of in te brengen?

De vorm der N.V. is daarom een verbetering tegenover het denkbeeld der Commissie van een Staatsbedrijf omdat die bedrijfsvorm de mogelijkheid opent de wijze van handelen en onderhandelen van particuliere vennootschappen toe te passen. Aan de directie moet onder toezicht van commissarissen een groote vrijheid van beweging worden gelaten. Ambtenaarigheid zou alleen narigheid geven. Veel hangt in deze van den Electriciteitsraad af, waarin commissarissen der vennootschap, tot ten hoogste een derde der leden, zitting zullen hebben. Samenstelling, werkwijze en bevoegdheid van dezen raad, die den Minister van Waterstaat in zake de algemeene electriciteitsvoorziening van het land heeft te advisee-

ren, worden bij algemeenen maatregel van bestuur vastgesteld.

Maar de Staat, die volgens art. 9 bij de oprichting van de vennootschap daarin voor ten hoogste f 10.000.000 deel neemt en voorts bevoegd is elektrische centrales, die Staatseigendom zijn, in de vennootschap in te brengen, wenscht door art. 10 een overheerschenden invloed in de vennootschap te krijgen. Dit artikel bepaalt, dat met afwijking van het W. v. K. iedere vennoot in de vergadering van aandeelhouders zooveel stemmen uitbrengt, als overeenkomt met het aantal zijner aandelen. Het blijft te bezien of hiermede het beoogde doel bereikt zal worden, nog afgezien van de vraag, of dit volstrekt noodig is. Want het inbrengen van een enkele der bestaande groote gemeentelijke centrales zal bedragen van ettelijke millioenen vereischen, nog afgezien van de kapitalen vereischt voor het maken of overnemen van interprovinciale hoogspanningslijnen van bijv. 50.000 volt.

De financieele basis der vennootschap is vooralsnog onbekend. De Commissie heeft daaromtrent alleen algemeene denkbeelden ontwikkeld. Zij stelt zich voor dat het Staatsbedrijf den stroom zou moeten leveren aan provinciën en aan de gemeenten, welke thans eigen productiemiddelen exploiteeren, tegen zelfkostprijs, doch dat de Staat als compensatie voor zijn bemoeiingen een zeker percentage zou moeten genieten van de winsten, die ev. door die provinciale en gemeentelijke electriciteitsbedrijven zouden worden gemaakt. De Staat zou dan ook zorgen voor de 50.000 voltleidingen en onderstations, de provincies zouden met 10.000 volt over het gewest distribueeren, de gemeenten zouden den stroom onder lage spanning bij de verbruikers aan huis brengen, waarbij het Rijk maximale grenzen vast zou stellen voor de tarieven van de Provincie en de gemeenten en ev. speciale regelingen voor grootverbruikers. Deze verdeling der taak is als het ware aangewezen. Zij is voorbereid door de concessies en de meeste provinciale verordeningen en zal niet veel tegenkanting ontmoeten.

Maar men mag niet over het hoofd zien, dat de grootste spanning tusschen verkoop en inkoop bij de distributie in 't klein optreedt, dat zij geringer is bij de provinciale distributie onder 10.000 volt en nog geringer tusschen productie en verkoop onder 10.000 volt na transformatie van 50.000 op 10.000 volt.

De centralisatie der productie kan besparingen geven; maar het is een voor ieder afzonderlijk geval te bestudeeren vraag of deze besparing niet ten naastebij of zelfs meer dan gecompenseerd zal worden door de kosten van transport over de 50.000 volt lijnen.

De kosten voor den aanleg dezer transportlijnen, door de Commissie (vermoedelijk bij de thans geldende prijzen te laag) op 75 millioen gulden geraamd, zullen vanwege de vennootschap door leeningen moeten worden gedekt, waardoor de Staat zich ev. garant stelt (art. 8). Dit is een gezond denkbeeld, waarvoor de voorbereidende stappen eveneens in de laatste jaren zijn gedaan.

In de Zuid-Hollandsche gemeenten, die als een voorbeeld van kapitaal-verspilling en -versnippering op electrotechnisch gebied herhaaldelijk genoemd zijn, is een streven tot samenwerken duidelijk merkbaar. Delft heeft voor een aanzienlijke levering uit Den Haag gecontracteerd en men hoort hier en daar van toekomst-plannen. Maar er zal groote omzichtigheid, beleid en kennis van zaken noodig zijn om tot een goede oplossing te komen, die aan de belangen van alle betrokkenen naar evenredigheid recht doet wedervaren. Er moest daarbij geen dwang te pas komen. En in dit opzicht is art. 6, dat volgens de memorie van toelichting „vermoedelijk tengevolge zal hebben, dat de provincies Friesland en Zeeland en de gemeenten in Zuid-Holland zich genoopt zullen voelen eene concessie te aanvaarden,” niet gelukkig te

achten. Maar overigens maakt het wetsontwerp een einde aan een toestand van onzekerheid, die ook in economisch opzicht door sommigen onaangenaam werd gevoeld, en kan het bij loyale en royale uitlegging van de letter gunstig werken op de algemeene electriciteitsvoorziening.

FELDMANN.

HET ONTWERP TOT HERZIENING VAN HET ZEERECHT.

III.

De regeling van de vervoerovereenkomst in het bestaande zeerecht was ver bij den tijd ten achter. Als voornaamsten vorm kent de wet slechts het bevrachten van geheele schepen volgens reischarter. De thans veel voorkomende tijdcharter is aan de wet onbekend; het vervoer op stukgoederen, dat tegenwoordig verreweg het grootste deel van het zeevervoer omvat, wordt spaarzaam, het vervoer op vaste lijnen in het geheel niet behandeld. Daarbij komt dat de regeling van het vervoer, voorzover deze dan bestaat in het wetboek, hopeloos verouderd is. Termijnen van lig- en losdagen zijn niet meer berekend op de moderne schepen en de moderne havens; met algemeen geldende gebruiken en gewoonten kon nog geen rekening worden gehouden. Wat is het gevolg: dat de vervoerovereenkomsten geheel buiten de wet omgaan en een eigen regeling scheppen, welke aan de moderne eischen voldoet. Voor een groot deel nu bestaat op dit punt de voorgestelde wijziging hierin — zooals reeds in het eerste stuk is opgemerkt — dat de wet de meest gebruikelijke charter- en cognossementsbepalingen overneemt. Na bepalingen voor het vervoer in het algemeen vinden wij regelingen voor de vaste lijnen, voor tijd- en reischarter en voor vervoer van stukgoederen. Zooals te verwachten is, wordt aan het cognossement zijn moderne beteekenis van bewijs der vervoerovereenkomst gegeven, terwijl ook de bestaande bepaling, dat de kapitein het cognossement moet teekenen, als geheel in strijd met de tegenwoordige praktijk, niet meer in dien imperatieve vorm voorkomt.

De bijzonderheden van een ingewikkelde overeenkomst als het vervoercontract is, laten zich moeilijk in enkele hoofdtrekken, zooals in dit overzicht bedoeld wordt, beschrijven. Wij vinden uitvoerige bepalingen over het laden, over lig- en overligdagen, over de vaart en afwijkingen daarvan, over het lossen en de verplichtingen van beide partijen daarbij. Gewijzigde voorschriften voor de gevolgen van het niet tijdig aanbrenge van de gecontracteerde lading, de gevallen waarin partijen van de overeenkomst kunnen terugtreden en de voorwaarden waaronder; uitvoerig geregeld wordt de vrachtbetaling en wanneer de geheele of gedeeltelijke vracht niet verschuldigd is. Veelal vinden wij die regels met grooter of kleiner afwijkingen herhaald bij de behandeling der verschillende soorten vervoercontracten. Het is dit gedeelte, waarbij de vraag opkomt of de regeling niet te uitvoerig en te wijldoelig is. Practisch zal het niet veel verandering brengen in den tegenwoordigen toestand, behalve op een punt, dat hier wat meer in bijzonderheden besproken moet worden.

Het betreft de aansprakelijkheid van den vervoerder voor schade aan het vervoerde goed overkomen. Zooals men weet bepaalt de wet hierover, dat de vervoerder voor alle schade aansprakelijk is, behalve wanneer deze veroorzaakt is door een gebrek aan het goed zelf, door overmacht of door schuld van den inlader. De vervoerder zal dan bevrijding van aansprakelijkheid hebben te bewijzen. Zijn wettelijke aansprakelijkheid is dus streng, maar zijn feitelijke aansprakelijkheid is zoo gering, dat men soms moeite heeft eenige aansprakelijkheid van den vervoerder te vinden. Door herhaaldelijk uitgebreide en aangevulde clausules in de cognossementen en charters heeft de vervoerder zich langzamerhand schier geheel bevrijd van de wettelijke aansprakelijkheid, welke regelend, geen dwingend recht is. Heeft de vervoerder daartoe het recht?

Moet deze vrijheid gehandhaafd blijven? De strijd daarover loopt reeds zeer lang; meer nog dan tusschen reeder en inlader, tusschen reeder en assuradeur. Den inlader toch laat het betrekkelijk onverschillig; hij dekt zich voor het risico, dat de vervoerder niet op zich neemt.

In Amerika is in 1893 de Harter Act tot stand gekomen, waarbij de vrijheid van den vervoerder om zijn aansprakelijkheid te verminderen beperkt wordt. Australië, Nieuw-Zeeland en Canada zijn gevolgd. In andere landen vooral Frankrijk is een dergelijke beperking reeds meermalen ernstig onder het oog gezien. Een argument tegen eenzijdige opnemings in een enkele wetgeving was, dat de reeders van dat land daardoor in het nadeel bij hun buitenlandsche concurrenten zouden komen, daar zij onder ongunstiger omstandigheden zouden moeten vervoeren. Voorstanders van beperking waren daarom van oordeel, dat deze materie internationaal door alle zeevarende naties behoort te worden geregeld.

De samensteller van het ontwerp heeft zich ook deze vraag gesteld. Hij komt tot de conclusie, dat de tot heden bestaande ongebreidelde vrijheid om de aansprakelijkheid te beperken en uit te sluiten, niet langer gewenscht is en dat het de plicht van den wetgever is hiervoor een grens te bepalen. Blijkens de wettelijke maatregelen en internationale gedachtenwisselingen gaat de algemeene overtuiging in deze richting. Het argument van benadeeling van den inlandschen reeder bij eenzijdige regeling laat hij niet gelden; integendeel meent hij, dat de betere voorwaarden, waaronder deze zal hebben te vervoeren, hem een voorsprong boven de anderen zullen geven. Of dit zoo is, zal men in het midden mogen laten; waar wij reeds gezien hebben, dat de kwestie meer den assuradeur dan den inlader belang inboezemt, zal waarschijnlijk de nieuwe regeling noch in de eene noch in de andere richting werken. En dan is er zeker veel voor te zeggen om den vervoerder te verplichten een zekere mate van aansprakelijkheid te behouden, waar, zooals de memorie terecht opmerkt, hij aangewezen is om voor het goed, dat hij onder zich heeft, te zorgen, terwijl de afwezige inlader niet in staat is een hand daarvoor uit te steken. Indien dit wet wordt, moge dan ook die beperking van de vrijheid van den vervoerder spoedig tot den binnenlandschen beurtschipper worden uitgebreid!

De regeling wordt voorgesteld in den zin van de Harter Act, die in haar meer dan vijf-en-twintig jarig bestaan getoond heeft aan de behoefte te voldoen. De beperking is niet algemeen; ten deele blijft de mogelijkheid voor den vervoerder open om zijn aansprakelijkheid te verminderen. Maar volgens het ontwerp zal hem dit niet zijn toegestaan voorzover betreft „schade veroorzaakt door onvoldoende onderhoud, uitrusting of bemanning van het vervoermiddel, door deszelfs ongeschiktheid tot het overeengekomen vervoer of door verkeerde behandeling of onvoldoende bewaking van het goed” (art. 470). Voor deze schade zal de vervoerder dus zijn aansprakelijkheid niet mogen uitsluiten; doet hij dit toch, dan is dat beding nietig. Maar de aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door een aanvaring, waaraan de kapitein van het schip schuld heeft, zal door den reeder nog kunnen worden uitgesloten. Volledigheidshalve worde er hier nog aan herinnerd, dat buiten geval van schuld van den reeder diens aansprakelijkheid voor de totale schade altijd wordt beperkt tot een bedrag van f 50 per M³. inhoud van het schip. Deze beperking tot een bepaald bedrag moet echter niet verward worden met beperking van de geheele of gedeeltelijke aansprakelijkheid zelve.

Moge hiermede worden volstaan voorzover betreft de vervoerovereenkomst. Vermeld kan nog worden, dat meer aandacht dan in de bestaande wetgeving is gegeven aan het vervoer van personen. Een veertigtal artikelen is daaraan gewijd en wij vinden daarbij dezelfde indeeling van vervoer over vaste lijnen, tijdbevrachtiging en reisbevrachtiging, ja het vervoer van

„stukgoederen” is niet vergeten in de paragraaf, welke handelt over het vervoer van enkele personen.

Belangrijk is hierbij weer de regeling van de aansprakelijkheid van den vervoerder voor schade den reiziger overkomen. De regeling komt in hoofdzaak overeen met die betreffende de aansprakelijkheid voor schade door goederen geleden. De vervoerder is aansprakelijk voor alle letsel den reiziger in verband met het vervoer overkomen tenzij hij bewijst, dat dit het gevolg is van een voorval, dat hij redelijkerwijze niet heeft kunnen voorkomen of van schuld van den reiziger zelf. Komt de reiziger om het leven, dan moet de schade vergoed worden door diens overblijvende echtgenoot, kinderen en ouders geleden. Ook hier wordt de bevoegdheid van den vervoerder om zich contractueel aan deze aansprakelijkheid te onttrekken, beperkt. Het staat hem niet vrij te bedingen, dat hij niet aansprakelijk is voor „schade veroorzaakt door onvoldoende onderhoud, uitrusting of bemanning van het vervoermiddel of door deszelfs ongeschiktheid tot het overeengekomen vervoer.” Ook hier echter voor den reeder, die zelf geen schuld heeft, beperking van zijn totale aansprakelijkheid voor schade gedurende een reis aan reizigers of hun nabestaanden overkomen tot het bekende bedrag van f 50 per M³. inhoud. Men zou uit de bewoordingen van het artikel kunnen opmaken, dat een reeder dit bedrag eenmaal voor schade aan goederen en nog eenmaal voor schade aan reizigers zou kunnen verbeuren. Dit is de bedoeling echter niet. Wij vinden deze regeling nog eens bij de aanvaring; de aansprakelijkheid voor aanvaringschade wordt daar ook tot ditzelfde maximum beperkt. In art. 540 O. wordt dan echter daaraan toegevoegd, dat wanneer op dezelfde reis een reeder aansprakelijk is wegens schade door aanvaring toegebracht en door schade aan goederen of reizigers overkomen, zijn aansprakelijkheid uit beide hoofden in haar geheel tot hetzelfde bedrag beperkt is. Schade aan goederen en personen wordt hier dus samengenomen en zal dus in dit verband noodzakelijk ook tot eenmaal het bedrag van f 50 beperkt zijn. Toch ware het wellicht wenschelijk, dat dit duidelijk direct bepaald werd en niet middellijk behoefde te worden afgeleid.

Belangrijke wijzigingen worden voorgesteld voor het aanvaringsrecht en het hulp- en bergloon. Zooals bekend is zijn hierover in 1910 te Brussel internationale verdragen gesloten, regelende de gevallen, wanneer de betrokken belanghebbenden niet tot hetzelfde land, maar tot een der aangesloten landen behooren. Daarvoor is een nieuw algemeen recht vastgesteld en het was de bedoeling, dat ook de nationale wetten met de in dat nieuwe internationale recht gehuldigde beginselen zouden worden in overeenstemming gebracht. In eenige landen is daartoe reeds overgegaan; bij ons waren daartoe wetsontwerpen ingediend, maar nog niet afgehandeld. Deze worden nu ingetrokken en in dit ontwerp verwerkt.

De regeling bij de aanvaring wordt eenvoudiger. Tegenover de casuïstische regeling van thans en in afwijking van het thans geldende beginsel, dat bij beider schuld ieder zijn eigen schade draagt, wordt voorgesteld een tweetal regels, welke alle gevallen omvatten. Heeft één schuld, dan zal deze de geheele schade, beperkt tot het bekende maximum van f 50 per M³, hebben te vergoeden; hebben twee of meer schuld, onverschillig of deze twee een derde schip hebben aangevaren of dat de schuld ligt bij het aanvarende zoowel als bij het aangevaren schip, dan draagt ieder de schade in verhouding tot de mate der schuld, door den rechter vast te stellen. Daarnaast wordt een regeling gegeven voor aanvaringen door een gesleept schip, volgens welke ook dit schip aansprakelijk is, wanneer de aanvaring is geschied door schuld van de sleepboot. Een betwiste kwestie wordt hiermede uitgemaakt.

Bij het hulp- en bergloon wordt met de onderscheiding tusschen helpen en bergen gebroken en voor beiden een gelijke regeling vastgesteld. Aan

den rechter wordt niet meer voorgeschreven, als in de bestaande wet, op welke elementen hij voor de bepaling van het loon acht moet geven. Het was ook een volkomen nuttelooze poging om tot leidend richtsnoer te strekken. De rechter bepaalde naar eigen overtuiging, rekening houdende met alle omstandigheden, het bedrag en in zijn vonnis voegde hij daaraan toe, gelet op die omstandigheden, waarop hij alleen mocht aachtslaan. Thans wordt in deze de bepaling van het loon aan de prudentie van den rechter overgelaten, die tevens — en hiermede wordt in een belangrijke lacune voorzien — de verdeling van dat loon tusschen de gerechtigden kan opmaken.

Niet alleen voor het helpen en redden van schip en goederen, ook voor het redden van personen is loon verschuldigd. Het is verschuldigd door den reeder en bedraagt ten hoogste f 300 voor elken geredden persoon.

Ten slotte wordt een van ouds bekend contract over boord gezet. De bodemerij, welke nog voorkomt in het ontwerp 1907, wordt thans losgelaten, als niet meer voorkomende. Scheepsverband en -verzekering vervullen de functie, welke vroeger door de bodemerij werd uitgeoefend. De bodemerij afgeschaft, de reederij stervende, het abandon, de beperking der aansprakelijkheid, tot aanmerkelijk kleiner proporties teruggebracht; wanneer straks de dienstverhouding in het scheepvaartbedrijf zal worden geregeld op de wijze van het gewone arbeidscontract, zal er weinig meer van het exceptionele in het zeerecht overblijven, waarin het van de andere rechtsverhoudingen verschilde en welke verschillen voortsproten uit de eigenaardige omstandigheden, waaronder het scheepvaartbedrijf in de middeleeuwsche Italiaansche zeehavens werd uitgeoefend. Thans is het een handelsbedrijf als een ander, het grootere risico wordt door de verzekering weggenomen, de verhouding van reeder tot kapitein, van reeder tot schepelingen is thans niet veel anders dan die tusschen elken werkgever en werknemer. Geen wonder dus dat langzamerhand het recht daarvan ook een afspiegeling geeft en de bijzondere alleen voor het zeerecht geldende beginselen meer en meer verdwijnen.

Het overzicht, dat niet bedoelt een nauwgezette bespreking van elk onderdeel van het ontwerp, maar dat slechts de aandacht op de algemeene beginselen en op de hoofdlijnen der herziening heeft willen vestigen, kan geacht worden hiermede te zijn geëindigd. Op eenige punten, die wat zwak of niet geheel helder schenen, is de aandacht gevestigd, maar dit neemt geenszins weg, dat het geheele werk als een prachtig en sterk stuk wetgeving mag beschouwd worden. Met deze herziening staat de wetgeving weder in het volle leven en de practijk kan zich weder ontwikkelen op de basis van de wet; thans laat zij de wet terzijde liggen en ziet niet naar haar om; voor zoover dwingende bepalingen gelden worden zij veelal als een lastige rem gevoeld. De spoedige totstandkoming dezer herziening is dus een zaak van groot algemeen belang. Niets staat daaraan meer in den weg; noch het niet politieke ontwerp, noch de voortreffelijke voorbereiding. Mogen wij spoedig getuige er van zijn, dat Nederland het nieuwste zeerecht rijk is.

RIBBIJS.

VOORLOPIGE AANSLAGEN.¹⁾

Aan de Tweede Kamer is een wetsontwerp aangeboden, dat beoogt het opleggen van voorlopige aanslagen in de direkte belastingen mogelijk te maken. Er moet hier in de eerste plaats gedacht worden aan de rijksinkomstenbelasting; verder is toepassing van de wet denkbaar op de vermogensbelasting, de verdelingsbelastingen en de personele belasting (niet op de dividend- en tantiëmebelasting). Het belastinggeld moet vroeger geïnd worden (waardoor ook het gevaar van niet-invorderbaarheid kleiner zal worden), renteverlies wil men voorkomen.

¹⁾ Vereenvoudigde spelling.

Vermoedelijk is het de bedoeling de maatregel alleen toe te passen op een betrekkelijk klein aantal grote aanslagen. Voor verkleining van de bestaande achterstand in de aanslagregeling baat zij immers niet, integendeel, er zullen werkzaamheden tweemaal verricht moeten worden. Door toepassing op grote schaal zou de administratie dan ook nog ernstiger in 't moeras raken, de taak van de ontvangers zou omvangrijker worden, de invordering, die tans reeds niet altijd met de nodige snelheid wordt gedaan, weer vertraagd.

De voorlopige aanslagen zullen worden uitgerekend in afwachting van het onderzoek, dat de aangiften moeten ondergaan, of, bij de personele belasting, in afwachting van de schattingen van huurwaarde en mobilair.

We hebben hier dus te doen met een tijdelijke noodmaatregel. Het is duidelijk, dat deze voorlopige aanslagen van geheel andere aard zijn dan de voorlopige aanslagen bedoeld in het artikel „Het stelsel van de Rijksinkomstenbelasting” in no. 224. Hier waren immers bedoeld voorlopige aanslagen (gekombineerd met de definitieve aanslagen over het afgelopen jaar), uit te rekenen bij de aanvang van een jaar in afwachting van de inkomsten, die gedurende dat jaar zouden worden verkregen; zij zouden deel uitmaken van een algemeen stelsel van aanslag in de inkomstenbelasting, slechts ontworpen om te ontkomen aan het tegenwoordige, m.i. afkeurenswaardige, „bronnenstelsel.” Het al of niet slagen in de praktijk van de tans aan de Kamer voorgestelde maatregel kan dan ook niet beslissend zijn ten aanzien van de bruikbaarheid van het door mij geopperde denkbeeld.

Het wetsontwerp wijst de aanslag van het vorige jaar aan als *maximum* voor de voorlopige aanslag. Kan men, wat de personele belasting b.v. betreft, hier tegen geen bezwaar hebben, anders is dit ten opzichte van de inkomstenbelasting, die hier toch in de eerste plaats bedoeld wordt. Eén van beide schijnt noodzakelijk. Of de Minister heeft het voornemen de aanslag van het vorige jaar steeds als *basis* te nemen, zodat hij de inlevering van de nieuwe aangiften niet behoeft af te wachten. In dit geval zal hij ambtenaren en publiek een last opleggen, die te vermijden is en die voortvloeit uit de correctie van tal van te hoge voorlopige aanslagen. De belastingplichtige heeft n.l. recht op uitstel van betaling, indien hij aannemelijk maakt, dat de definitieve aanslag waarschijnlijk lager zal zijn, een regeling, die niet geschikt is om de bestaande achterstand te doen verdwijnen. Of de Minister is van plan deze last te vermijden en voor te schrijven, dat de voorlopige aanslag overeenkomstig de aangifte moet worden opgelegd, wanneer deze lager is dan de aanslag van het vorige jaar. In dit geval is het onbegrijpelijk, waarom de aangifte ook niet als basis zou worden genomen, wanneer zij hoger is dan de vorige aanslag, en waarom de Minister zich dit bereikbare en zeker niet onbelangrijke voordeel wil laten ontglippen.

Mogelijk kunnen de biljetten in het eerste geval iets vroeger worden uitgerekend, maar dit verschil zal op de betalingen wel zo goed als geen invloed hebben. Ook moet bedacht worden, dat bij de tegenwoordige stand van zaken tal van aanslagen eerst worden vastgesteld, nadat reeds de aangiften voor het volgende belastingjaar zijn ingevuld; de laatste zijn dan bij de administratie het vroegst bekend.

Waarom wijst dus het wetsontwerp niet de aangifte als basis van de voorlopige aanslagen aan? Of nog beter: hetzij de aangifte, hetzij de aanslag over het vorige belastingjaar.

Want het is een feit, dat de belastingplichtigen dikwijls bij het definitief vaststellen van de balans weinig voortvarendheid tonen. Het is geen zeldzaamheid, dat de balansen van zaken, bij welke geen abnormale omstandigheden in het spel zijn, meer dan een half jaar na het einde van het boekjaar gereed komen. Vertraging van de voorlopige aan-

slagen tengevolge van dit euvel moet de Minister kunnen voorkomen.

Een zware eis zal gesteld worden aan de betalingsmiddelen van het publiek en een merkwaardige rijksmiddelenstaat zullen we wellicht te aanschouwen krijgen, wanneer de beoogde maatregel over enige tijd uitgevoerd wordt.

W. J. DE LANGËN.

DE NEDERLANDSCHE ZUIVELINDUSTRIE EN ZUIVELHANDEL ONDER INVLOED VAN DEN OORLOG. IV.

VII. De toekomst voor onze zuivelindustrie en zuivelhandel.

Het is niet mijne bedoeling, mij te wagen aan economische voorspellingen. Zullen de kaasprijzen de eerste vijf jaren hoog zijn? Zal de wereldprijs voor gecondenseerde melk zich op een laag niveau handhaven? Zal de wereldproductie stijgen of dalen? Ik geloof, dat alle tijd, die op het oogenblik besteed wordt aan de beantwoording van deze en dergelijke vragen, vrijwel verloren is. In het afgelopen jaar zijn wij eerst van hoge zuivelprijzen gevallen tot zeer lage en daarna zijn de prijzen even onverwacht weer sterk gestegen. Alles wijst er op, dat dergelijke sterke schommelingen voorloopig zullen blijven optreden. Hoè de lijn zal loopen, weet echter niemand. Wij moeten afwachten.

De melkveehouder weet vandaag niet of hij morgen nog een loonenden prijs zal ontvangen voor zijn melk. De zuivelindustrie weet niet of zij over enkele maanden nog voldoende grondstof voor haar bedrijf zal kunnen krijgen, en of zij de producten regelmatig tegen prijzen zal kunnen verkoopen in binnen- en buitenland, die het mogelijk maken het bedrijf in stand te houden. Alles is onzeker; de risico's zijn geweldig veel grooter dan vóór den oorlog, toen de toestand voor beide zijden van het bedrijf, de bedrijfskosten en de opbrengsten, vrij stabiel was.

De eenigste zekerheid, die de veehouder, de zuivelbereider, heeft ten aanzien van de toekomstige uitkomsten van zijn bedrijf is, dat deze zeer onzeker zijn. En op deze wetenschap moet hij zijne daden baseeren. Hij moet zooveel mogelijk zijn bedrijf inrichten op allerlei mogelijkheden; hij moet bedacht zijn op plotselinge wijzigingen; hij moet gereed staan om zich aan te passen aan de veranderingen, die zich kunnen voordoen. Blijkt uit mijne vorige beschouwingen reeds, dat de gezonde grondslag waarop de zuivelbereiding met alles wat daarmee verwant is voor den oorlog was opgegroeid, onder invloed van den wereldstrijd grotendeels is ondermijnd, thans moet ik — sprekende over de toekomst — constateeren, dat de herbouw van die grondslagen moet geschieden onder omstandigheden, die veel ongunstiger zijn, dan die waaronder wij vroeger werkten. Juist het wisselende in die omstandigheden, de plotseling optredende ups and downs, maken, dat de bedrijfsleider niet kan werken volgens een bepaald plan, doch dwingen hem voortdurend in alle richtingen te zien en telkens opnieuw den koers vast te stellen, waarnaar hij het roer moet richten.

Aldus trekken de economische omstandigheden elken dag alle energie tot zich van hen, die geroepen zijn tot het vervullen van deze belangrijke taak. Zij mogen geen oogenblik rusten, zij moeten steeds gereed staan om het roer om te werpen op het juiste oogenblik. Deze eisch geldt op het oogenblik voor elk bedrijf, voor elke industrie, voor elken tak van handel. Zijn vervulling is moeilijker naar gelang het bedrijf ingewikkelder is; zijn vervulling is zeer moeilijk voor het uiterst gecompliceerde bedrijf der productie, verwerking en verkoop van melk.

Het is niet mogelijk, algemeene voorschriften te geven, waardoor men zich in bijzonderheden kan laten leiden bij het vaststellen van de richting, waarin men het bedrijf moet sturen om de resultaten zoo gunstig mogelijk te doen zijn. Wel kan worden aangegeven, bij

welk punt men moet aanvangen bij het dagelijks beoordeelen van den toestand en welke richting in de eerste plaats moet worden in het oog gehouden door haar, die in meerdere of mindere mate invloed kan uitoefenen op de omstandigheden waaronder het bedrijf werkt: door de Regeering.

Welke is de meest vooraanstaande factor waarop de zuivelindustrie hare aandacht moet concentreren? De praktijk heeft het geleerd: in de allereerste plaats dient te worden gelet op den afzet der producten. Dit is de voornaamste factor, die den bloei of het verval van de melkveehouderij en de zuivelindustrie beheerscht. Indien afzet der producten regelmatig en tegen goede prijzen plaats heeft, werkt dit verheffend op het bedrijf. Men is dan in de gelegenheid, de productie op te voeren, men kan kapitaal in het bedrijf steken om dit op een hooger peil te brengen, men kan nieuwe methoden beproeven en zoo noodig invoeren. Bij goede verkoopsmogelijkheid der producten is er, wat ik zou willen noemen, ruimte om het bedrijf te veredelen.

Heeft daarentegen de verkoop der producten te kampen met groote moeilijkheden, dan drukt dit op het geheele bedrijf. Er ontstaat eene neiging, misschien zelfs noodzakelijkheid om de productie in te krimpen. Men wordt zuinig, misschien te zuinig; men durft geen kapitaal vast te leggen, omdat men bevreesd is, hiervan geen opbrengsten te verkrijgen. Enkeligen wagen misschien hier en daar wat, doch het bedrijf als geheel is ingesloten; gelegenheid voor expansie ontbreekt.

Daarom — iedere zuivelbereider weet het bij ervaring — dient in de eerste plaats gelet te worden op den afzet der producten. En het is duidelijk, dat onder de huidige, onzekere omstandigheden kracht gezocht moet worden in duurzaamheid en veelzijdigheid. Duurzaamheid wordt verkregen door soliditeit; door te zorgen voor goede kwaliteiten, voor een goed verkoopssysteem, voor coulante voorwaarden; door alles wat op gezonde wijze de relaties met onze koopers veraangenaamt. En, het is duidelijk, veelzijdigheid wordt verkregen door die relaties aan te binden naar zeer vele zijden. Wij moeten werken in alle landen, in alle streken, waar iets voor ons te doen valt. Wij moeten er rekening mede houden, dat een land, dat heden als belangrijke koper optreedt, morgen kan zijn uitgeschakeld. Op datzelfde oogenblik moeten wij gereed staan, om onzen afzet in andere richting uit te breiden. Wij mogen niet afhankelijk zijn van twee of drie richtingen.

Het is niet mogelijk, aan de zuivelindustrie hier een schema aan te wijzen, hetwelk zij moet volgen. Alles hangt af van het persoonlijk inzicht en het initiatief van degenen, die op dit terrein werken. Maar een algemeene raad kan men allen geven: zoekt duurzame en veelzijdige afzetgebieden.

Naast de belanghebbenden zelve is er nog een factor, die op het welslagen van hun streven invloed kan uitoefenen. Ik bedoel hier de Regeering; zij kan in het algemeen eenigszins den arbeid der belanghebbenden bemoeilijken en wat eenmaal tot stand is gebracht, afbreken. Zij kan ondersteunen door het sluiten van gunstige handelsverdragen, door de handelsvoorlichting in het buitenland te bevorderen, door in het algemeen het handelsverkeer te vergemakkelijken. Dit is een zeer moeilijk terrein. Even gemakkelijk als het is, hiervoor algemeene regelen en principes te geven, even moeilijk is het, om in de praktijk de juiste grens te vinden tusschen datgene wat nuttig is en niet te kostbaar en datgene wat nutteloos is of niet rendeert. Speciaal voor ons kleine land is het vinden van die grens moeilijk. Ik kan er dan ook onze Regeering geen verwijt van maken, indien de positieve steun, dien de handel van haar ondervindt in de praktijk niet meevalt; indien naast veel dat prijzenswaardig

is, nog zeer veel staat, dat wenschelijk is, doch nog niet bereikt werd.

Des te meer echter mag men aan de Regeering den eisch stellen, zorgvuldig alles na te laten, wat op de ontwikkeling van industrie en handel een remmenden invloed heeft, zonder daarnaast een zeer groot nut voor het algemeen af te werpen. Hiermede ben ik gekomen aan de duistere wolk, die het leven-gevende zonlicht belet, om tot de zuivelwereld door te dringen. Onder de moeilijke en veelal zorgwekkende invloeden, welke thans algemeen op handel en industrie inwerken, is er voor de zuivelindustrie één, die alle andere overtreft. De regeering belemmert op een wijze zooals slechts eene regeering dit doen kan, hare vrije ontwikkeling. Op de meest onberekenbare wijze legt zij aan de bedrijven hare diep ingrijpende voorschriften op. Ik sprak boven van de onzekere invloeden der internationale economische verhoudingen; deze verzinken geheel in het niet, indien men ze vergelijkt met den invloed van de Regeering op het zuivelbedrijf, op den zuivelhandel.

Het is niet mogelijk, de Regeeringsmaatregelen in kort bestek te beschrijven. Ter demonstratie geef ik slechts enkele voorbeelden. Van de boterproductie wordt elke week bepaald, welk percentage mag worden uitgevoerd. Indien men een dusdanig percentage nu b.v. voor een jaar vaststelde, zou het mogelijk zijn, hierop een geregelden handel te baseeren. Doch ook dit — overigens zeer onpraktische en staatsrechtelijk niet verdedigbare systeem — wordt niet gevolgd. Men maakt den boterbereider in zijn exportbedrijf geheel afhankelijk van de wekelijksche inzichten van de Regeering. Dat die inzichten niet gekenmerkt worden door veel vastheid blijkt wel uit het volgende lijstje der wekelijksche uitvoerpercentages voor boter in 1920:

Maart	0	Juni	35
	20		30
	20		35
	25		7
	25	Juli	7
April	35		7
	40		15
	40		20
	40		25
Mei	50	Augustus	40
	50		40
	50		20
	35		20

De exportheffing bedroeg tot 26 Juni 5 cent per K.G., daarna 25 cent per K.G.

De kaas is er al niet beter aan toe. Op 25 Mei wordt de uitvoer praktisch geheel vrijgegeven tegen eene exportheffing van 15 cent per K.G. Op 26 Juni wordt bepaald, dat nog slechts de voorraad op dien dag op dezelfde condities wordt vrijgegeven. Op 10 Juli wordt de productie van 26 Juni tot 10 Juli vrijgegeven tegen eene exportheffing van 25 cent per K.G. Op 20 Juli wordt medegedeeld, dat van de productie van 10 Juli tot 3 October, onder geen voorwaarde iets zal mogen worden uitgevoerd.

Ziedaar enkele staaltjes van de wijze waarop de Regeering aan het Zuivelbedrijf speciaal ten aanzien van den export alle stabiliteit ontnemt. Waar het hare plicht was, in deze belangrijke en moeilijke tijden zooveel mogelijk alle hinderpalen weg te nemen, doet zij het tegendeel en plaatst om de geheele industrie een muur, die haar alle bewegingsvrijheid en uitzicht beneemt.

Waar dus vaststaat, dat bezien uit het oogpunt van melkveehouderij, zuivelindustrie en handel — de zeer groote nationale beteekenis van deze bedrijfstakken toonde ik reeds aan — het regeeringsbeleid zeer verwerpelijk is, moet de vraag gesteld worden of deze omvangrijke opofferingen wellicht worden geëischt door nog grotere landsbelangen. Het hoofddoel, dat men wenscht te bereiken, is, de melkprijzen voor den consument op een bepaald niveau te houden; daarnaast wil men ook de boter- en kaasprijzen drukken.

Afgezien van den zeer gerechten twijfel, of dit doel op den duur door de aangewende middelen wel bereikt wordt, meen ik, dat om verschillende algemeene redenen dit streven moet worden veroordeeld.

Ik acht het denkbaar, dat de Regeering van meening is, dat zij invloed dient uit te oefenen op de levenskosten van 's lands burgers. Maar dan moet zij dit in het algemeen doen. Indien zij van deze meening is, kan zij niet volstaan met zich te bemoeien met zeer enkele artikelen. Daarmede kan zij slechts voor het niet-oordeelende publiek den schijn vestigen, dat zij de „Duurte“ bestrijdt; inderdaad doet zij dit niet. Wat geeft het, of de melk enkele centen per L. in prijs gedrukt wordt, indien men den huishuur, de kleeding, het brood, vleesch, aardappelen, groenten, vet, margarine vrijlaat? De beïnvloeding van de algemeene levenskosten door de Regeering is principieel verdedigbaar; het drukken van alleen de zuivelprijzen niet.

Ook de wijze, waarop de Regeering optreedt, is niet juist. Zij maakt bij voortdurend gebruik van bevoegdheden, die de Volksvertegenwoordiging haar voor den duur van den oorlog verleend heeft. Bevoegdheden, die in de zeer bijzondere oorlogsomstandigheden te verdedigen waren, doch die op het oogenblik in geen enkel opzicht meer passen bij onze staatsrechtelijke beginselen en waarvan de uitoefening onze hoogste burgerrechten met voeten treedt.

Aldus is het onze eigen Regeering, die met onjuiste middelen ter bereiking van een schijn-doel den Nederlandschen landbouw, de zuivelindustrie en den zuivelhandel ernstig belemmert in hunne vrije ontwikkeling.

Wat zal de zuiveltoekomst voor Nederland brengen? Er valt weinig van te zeggen. Alle economische verhoudingen zijn zeer onzeker. De toestand eischt de volle energie van den boer, van den fabrikant, van den handelaar. En in de allereerste plaats vereischt hij een nauwkeurig volgen van, een met groote soepelheid zich aanpassen aan de omstandigheden, die den afzet van de producten beheerschen. Hij vereischt het openen van een zeer veelzijdig afzetgebied.

De Regeering maakt het den betrokkenen onmogelijk aan deze eischen te voldoen. Gaat zij nog lang hiermede voort, dan rust op haar de verantwoordelijkheid voor een landbouw, een zuivelindustrie, een handel, die bij den eersten ernstigen stoot ineensinken. Dit is de eerste gedachte die ons vervult bij het bezien van de toekomst. Wij kunnen slechts hopen, dat de Regeering spoedig aan het bedrijf de vrijheid geeft waarop het recht heeft. Ook dan is de toekomst nog zeer onzeker. Maar men zal zich met alle energie kunnen geven aan het oplossen van de omvangrijke moeilijkheden. Men zal dan opnieuw kunnen opbouwen het gezonde bedrijf van vóór den oorlog, een bedrijf, dat in tijden van voorspoed sterk bijdraagt tot onze algemeene volkswelvaart en dat in tijden van tegenspoed in staat is menigen stoot te verdragen.

G. J. BLINK.

LONDENSCHER CORRESPONDENTIE.

Arbeidersbeweging; handelsbeweging gedurende Augustus; het prijzenvraagstuk.

Onze Londensche correspondent schrijft ons d.d. 10 September:

We are in the midst of the crisis, and all speculation as to the outcome is a pretty exercise in ingenuity, but nothing more. It looks on the one hand as if the outcome was to depend on factors which have nothing to do with the issue directly at all. These wider issues are on the Government side the exploitation of the fear of Bolshevism and „direct action“, in order to secure a new majority in a panic election, and on the basis of this to enact stringent anti-extremist legislation. In that event, we may look forward to a period somewhat similar to that through

which the United States have recently passed. On the other side, the miners may be playing for a policy of nationalisation, for the prestige of a big direct action victory, and the claim on the gratitude of the consumer for a lowering of the price of coal. On the other hand, the risks of utilising the situation in this way presents many dangers for both sides. But taking the tone of public opinion as it is, there is no doubt to my mind where the balance of advantage lies at the moment. The general public is indifferent where it is not hostile, and no very great enthusiasm is to be discovered in the trade union ranks, in spite of the favourable vote at the Trade Union Congress. Among other factors, I find that the group of middle class supporters of the Labour movement disinclined to offer much sympathy, mainly on the ground that the surplus, derived from the sale of coal abroad, is in itself an illegitimate source from which to subsidise the local consumer here.

A very clear-headed member of the Labour Movement, whom I met to-day, was by no means without hope. His argument was to the effect that there will be no strike. Too much attention has been paid to the last ballot. This was bound to go in favour of the Executive, for otherwise the miners could not have shown that they desired a rise of wages. But there is bound to be an offer from the Government, and, since the moderates only require 20,000 votes to turn the scale against a strike, anything like a reasonable offer will mean an end of the trouble.

At present, there is, unfortunately, no sign of an offer which can be construed as so reasonable that the miners will accept it. At yesterday's meeting of the President of the Board of Trade with the Miners Executive, the only offer made was one to submit the wages to an impartial board of one kind or another. This was refused. Only as the deputation was leaving something was said which might lead to bigger results. The President was asked whether he would agree to submit the price question, as well as the wages question, to arbitration. This inquiry received a hostile answer. But here there would really seem a line of conciliation.

The difficulty here is that the Government argues that the price of coal is not a matter for the miners to settle, but must be settled, and has in fact been settled, by the national Legislature, in so far as the decision of the Government to raise the price of coal by 14/2 d per ton has been debated in Parliament, and acceded to. Consequently there must be found some formula by which Parliamentary control can be reconciled with extra-Parliamentary action. If this formula can be found, well and good: if not, the outlook is depressing.

In any case, sooner or later, we will have to find some way by which those questions can be settled without the constant intrusion of these political problems. As I have mentioned before, the Government represents both the public and the owners, and the only logical solution would be some court competent to review all the questions at stake. The responsibility for accepting or rejecting the advice of such a body would still be the Governments' and whatever body of workers it happened to be negotiating with: but it would enable the intricacies of such questions to be worked out with much less friction than is generated now.

The other troubles which I mentioned last week are none of them settled, and in fact have gone from bad to worse. With a bad winter in front of us, and trade declining, it is exasperating to see these futile displays of folly, and the masters are hardly better than the men. In the electrical trades disputes, for instance, it is distinctly the employers who are now in the wrong. The printing trades dispute may still extend over the whole country, and there is a

danger that the electrical workers may call out electricians in other industries in retaliation for the lock out. Amid all this confusion, the significance of the August Trade Returns is in some danger of being overlooked. Values have moved as follows:

August 1920 as compared with July 1920. (In million £ stg.).

Imports	£ 153.3	£ 20.1	less.	12.2	pCt.
Exports	114.9	22.5	less.	16.4	"
Re-exports	13.4	4.5	less.	25.1	"

August 1920 as compared with August 1919:

Imports	£ 4.5	3.0	pCt. more.
Exports	40.1	53.6	" more.
Re-exports	1.9	12.6	" less.

Year 1920 to date as compared with year 1919:

Imports	£ 333.9	32.5	pCt. more.
Exports	415.0	53.6	" more.
Re-exports	84.6	102.5	" more.

As regards Quantities, the Estimated Weight of Imports was (1,000 tons):

	August 1913	August 1919	August 1920
Food, Drink & Tobacco	1529	1321	1263
Raw materials & unmf'd articles	2709	2240	2383
Articles wholly or Mainly mf'd	659	389	655
Total	4897	3950	4301

The result is that the exports have sunk somewhat below the level of those of June, so far as values go, and unfortunately, we have no figures which will tell us the change in quantity. The decline is a sufficient warning as to the dangers of the present position.

The Currency Controversy has been raised in a decidedly new way this week, in connection with the coal strike and at the Trade Union Congress. The miners' claim that they are helping to lower the cost of living by pressing for a reduction of 14/2 per ton has called forth the protest of a group of economists, including Mr. Keynes and Prof. H. S. Foxwell, and two practical bankers, Messrs. R. H. Brand and O. T. Falk. Their argument is that as the cost of living depends on the relation between money and goods, a reduction in the price of coal would leave things in the aggregate what they were; the price of coal would fall, that of other goods would rise. "The community as a whole would be no better off than before." This has so far not been replied to by the miners, but if the Government has to replace the loss to the Exchequer from reducing the price of coal by increased taxation in other directions, it would be possible to argue that though the price of coal to some classes were lowered, the effect on other commodities would be offset by the reduction in the available means of purchase owing to the higher taxation.

--In the second place, the Trade Union Congress has been considering a report on the cost of living, in which the subject of inflation has been assigned the major place.

This report has been rather roughly handled by a portion of the press, who point to the fact that the practical men regarded production as the main reason, whilst the question of currency was introduced by "theorists". It is some satisfaction to see the Labour Movement awake to the danger of inflation, though it has so far had little effect on the various wage demands. For a time there was a dangerous tendency in the Labour world to support freak schemes for local currencies, which were to pay for houses, but with the publication of this report we ought to hear no more of such plans.

The capital market is very quiet, though a new corporation loan has just been underwritten. This is an issue of £ 5 millions for housing purposes, divided among five towns; the rate offered being 6 percent, and the issue price 95½ percent.

This morning is published the first list of ex-

German steamers to be disposed of; since these are all passenger liners, of which there is still a shortage, there will probably be no difficulty in disposing of them.

The floating debt position is as follows:

	September 4/1920	Increase or decrease on week
Advances by Bank of England	£ 46,250,000	£ 22,500,000 increase
Advances from Governm. Departm.	151,691,000	7,050,000 decrease
Treasury Bills outstanding	1,069,009,000	2,273,000 increase
Total	1,266,950,000	17,723,000 increase

The Bank Return shows the following variations:

Public Deposits	£ 67,320	increase.
Other Deposits	3,649,059	do.
Government Securities	2,220,000	do.
Other Securities	873,732	do.
Reserve	619,442	do.
Note Circulation	623,955	decrease.
Coin and Bullion	4,513	decrease.
Reserve Proportion	11¼ per cent,	being a rise of ¼ per cent.

The Currency circulation has risen somewhat this week, the notes outstanding being £ 455,101 higher than last week. The gold and note reserve remain the same. The notes called in for cancellation have fallen to £ 3,628,899, a decline of £ 452,719.

I had occasion a fortnight ago to call attention to the difficulties of the Queensland Government in consequence of its policy over leaseholds. It appears from the comments in the "Times" that the policy of the Argentine Government in introducing a bill for expropriating sugar stocks at less than the market value of such stocks is creating a very unfavourable impression. The matter is the more interesting in that the same paper has recently been discussing the proper policy for the London money market to pursue with regard to foreign loans. It is obvious that at a time of world shortage of capital like the present, investors can more or less pick and choose, and that Governments which offend the rules of financial equity cannot complain if they do not get the funds they need. The matter is interesting as showing how universal is the tendency to cut down the privileges of capitalists. With the United States enforcing prohibition without compensation, and the Argentinian Government seizing sugar stocks, it almost looks as if the capitalist was deprived of his last refuge from the sorrows of Europe. On the general question of foreign loans, it is obvious, that in the long run those centres which cannot lend must make way for those that can, and unless we are to have perpetual control of the capital market, the safest borrower at the highest rate is going to get what capital there is.

I do not as a rule deal with political problems, but there is one aspect of the Irish problem which deserves mention. The policy of reprisals is having a serious effect on the most successful aspect of the Irish agricultural movement, the Co-operative establishments. The destruction of creameries will of course affect food prices, but the high cost of insurance is preventing the work from proceeding. Some serious comments of this aspect of the Irish situation were made by Sir Horace Plunkett, who deserves well of his country, in a recent issue of the "Times".

The Labour Situation at home is pushing the Russian problem in the background at the moment, but it would be idle to say that in this respect things are improving. The attention of the Labour movement is being diverted, and there is no solid body of opinion outside it to push the matter forward. The financial relations of the "Daily Herald" with the Third International are necessarily having a bad effect, the languishing of peace negotiations still worse. Altogether the situation is almost hopeless,

and it would be much better if the virtually defunct negotiations were officially closed. Then we would at least know definitely where the West stood in relation to the Soviet Government.

DE METAALDEKKING DER JAVASCHE BANK.

Ten vervolge op de beschouwingen over den economischen toestand in Indië in het afgelopen jaar, ontleend aan het verslag van den President der Javasche Bank, welke afgedrukt werden in ons vorig nummer, volgt hieronder hetgeen in dit verslag over de metaaldekking der Indische Circulatiebank gezegd wordt. In dit verband willen wij wijzen op het dezer dagen verschenen werk van Mr. G. Vissering „Muntwezen en Circulatiebanken in Nederlandsch-Indië”, waarin de motieven worden uiteengezet, welke de Nederlandsche Bank hebben doen besluiten, de goudafgifte aan Indië te staken.

Ook dit jaar kan met voldoening worden geconstateerd (aldus het verslag) dat, in weerwil van alle moeilijkheden, de Javasche Bank er in is geslaagd, om de metaaldekking voor hare obligo's boven de 40 pCt. te houden en dat zij dus geen gebruik behoefde te maken van de faciliteit haar verleend, om die verplichte metaaldekking, zoo noodig, tot 20 pCt. te laten terugloopen.

De moeilijkheid om de metaaldekking op peil te houden, werd in het afgelopen jaar niet weinig vergroot, door de weigering der Nederlandsche Bank om verder goud voor Indië af te staan.

Het besluit hiertoe werd door de Nederlandsche Bank in Augustus 1919 geheel onverwacht genomen en kwam voor de Javasche Bank op een zeer ongelegen tijdstip. In het volle vertrouwen, dat de Nederlandsche Bank de Koloniën steeds zoo noodig van metaal zou voorzien, had de Javasche Bank hare middelen te Amsterdam belangrijk versterkt, teneinde voorbereid te zijn op de sterk toenemende vraag naar remises op Nederland, wanneer de groote winsten, die hier te lande in de cultures werden gemaakt daarheen zouden moeten worden overgebracht, en zodoende hare traditioneele taak van handhaving der wisselpariteit tusschen Indië en Nederland naar behooren te kunnen volbrengen. Het spreekt vanzelf, dat zij daartoe alleen in staat is, indien zij de zekerheid heeft, dat hare saldi in Nederland op een gegeven oogenblik, wanneer dat in verband met hare positie noodig mocht zijn, in metaal kunnen worden omgezet. Zulk een oogenblik was voor haar aangebroken, toen hare bankbiljettencirculatie en hare rekening-courant saldi, als gevolg van de financiering der Indische oogsten, zich in sterk oplopende lijnen gingen bewegen en in overeenstemming daarmede de metaaldekking steeds ongunstiger verhoudingen ging aannemen. En juist toen kwam de weigering der Nederlandsche Bank, om voor de vorderingen, welke de Nederlandsch-Indische circulatiebank op haar kon doen gelden, metaal beschikbaar te stellen.

De saldi, welke de Javasche Bank in verband met hare wisselpolitiek gewoon was in Nederland aan te houden, kregen door dat besluit der Nederlandsche Bank plotseling een geheel ander karakter, hetwelk aan hunne bruikbaarheid ernstig afbreuk deed. Onder deze omstandigheden zag de Javasche Bank zich zeer tegen haren zin genoodzaakt hare aankopen van Nederlandsch-courant tot het strikt noodige te beperken en zich verder te onthouden van het uitoefenen van eenigen invloed op het koersverloop van den Nederlandschen gulden. Deze begon dan ook al spoedig disagio te doen, zoodat T. T. Amsterdam op een gegeven oogenblik zelfs voor 105 verkrijgbaar was.

Het ligt niet op mijn weg in eene beoordeeling te treden van vorenbedoeld besluit der Nederlandsche Bank, waaraan ongetwijfeld gewichtige redenen ten grondslag hebben gelegen, doch dat het, wegens de daaruit voortvloeiende gevolgen, te betreuren valt, dat de noodzakelijkheid tot het nemen van dat besluit bestaan heeft, zal moeilijk te ontkennen zijn.

De verbreking van de sedert jaren bestaande eenheid in het muntwezen van Nederland en Indië, die feitelijk reeds een aanvang had genomen, toen in Nederland tot de uitgifte van in Indië niet gangbare zilverbons werd overgegaan, en later in Indië hetzelfde met de muntbiljetten werd gedaan, heeft door de weigering der Nederlandsche Bank om Indische vorderingen in metaal te voldoen, haar beslag gekregen. Mocht deze toestand bestendig moeten worden, dan zal een wettelijke regeling van de feitelijk tot stand gekomen scheiding tusschen het Indische en Nederlandsche muntwezen moeilijk kunnen uitblijven. Daarbij zal dan waarschijnlijk tevens de vraag aan de orde komen, of de

instelling van een zelfstandig muntwezen voor Indië niet gepaard moet gaan met de oprichting van een eigen Indische muntinrichting.

Voorloopig is de terugslag van den in Nederland genomen maatregel meer daarginds dan hier in Indië voelbaar. Voor de Indische producten heeft men in Nederland, door de verminderde koopkracht van den Nederlandschen gulden, tegenwoordig meer te betalen dan anders het geval zou kunnen zijn. De verminderde productie en afzet, die hiervan voor Indië het gevolg kan zijn geweest, is zeker ruimschoots goed gemaakt door den meerderen kooplust van een land als Amerika, waar goud vrij wordt afgegeven en welks valuta tegenover de onze belangrijk geapprecieerd is. En wanneer straks andere buitenlandsche koopers hunne in Indisch-courant afgesloten transacties over Amsterdam moeten financieren en bemerken, dat zij in extra kosten vervallen, omdat de Nederlandsche gulden tegenover den Indischen gedeprecieerd is, dan kan dat veleens tengevolge hebben, dat men Amsterdam als verrekeningsplaats gaat uitschakelen.

Doch ten slotte hebben zoowel Nederland als Indië er belang bij, dat eene oplossing gevonden worde voor de moeilijkheden die zich thans in het betalingsverkeer tusschen beide landen voordoen.

Gelukkig heeft meergenoemde maatregel der Nederlandsche Bank de Javasche Bank ten slotte niet belet hare metaaldekking op peil te houden. Op 1 Augustus 1919, toen de metaalverstreking door de Nederlandsche Bank ophield, bedroeg de metaalvoorraad der Javasche Bank f 147.286.413,09, en bij het schrijven van dit verslag (vide weekbalans van 3 Juli 1920) bedroeg die voorraad f 210.167.041,36, zoodat de Javasche Bank in den loop van één jaar daaraan ongeveer f 63 millioen, zonder medewerking van Nederland, heeft kunnen toevoegen.

Ter bereiking van dit resultaat zijn de in Amerika genomen maatregelen voor ons van groot nut geweest. Nadat in Maart 1919 tusschen de Federal Reserve Bank van New York en de Javasche Bank eene overeenkomst tot stand was gekomen, welke opnieuw de mogelijkheid opende, om een deel onzer Amerikaansche saldi in goud te earmarken, werd in Juni d.a.v. het gouduitvoerverbod geheel opgeheven en konden wij onze saldi in Amerika verder zonder beperking in goud omzetten. Waar de aanvulling dier saldi echter moest geschieden in eene muntsoort, die zoo aanzienlijk agio deed als de Amerikaansche dollar, heeft de langs dien weg verkregen metaalvermeerdering een niet onbelangrijk geldelijk nadeel opgeleverd.

Die opofferingen zijn, zooals de bovenaangehaalde cijfers aantoonen, niet te vergeefs geweest. De Javasche Bank hoopt hare sterke positie ook verder te kunnen behouden, ondanks de toenemende moeilijkheden en zorgen, die aan eene aanvulling van haren metaalvoorraad verbonden zijn.

BOEKAANKONDIGINGEN.

Beschouwingen over den Woningnood, door Ir. H. G. van Beusekom, civiel-ingenieur. Dissertatie Delft 1920.

De woningnood trekt thans wel de aandacht en voor de tweede maal binnen kort tijdsverloop (de eerste maal door Mr. Dr. J. G. Blink) zien wij hem tot het onderwerp van een proefschrift gekozen; ditmaal in een lijvig, goedverzorgd boekdeel, dat wat omvang en bedoelen aangaat ver uitgaat boven de meeste proefschriften. In zeven hoofdstuken en eene inleiding, te samen nagenoeg 350 bladzijden beslaande, geeft de schrijver ons feiten en beschouwingen over den aard en den omvang van den woningnood, over zijn oorzaken, over de middelen tot tijdelijke en blijvende voorziening en vooral over den rol die het grondvraagstuk bij het ontstaan en de ontwikkeling van het woningvraagstuk heeft gespeeld en nog speelt.

Ongetwijfeld hebben wij hier te maken met een belangrijke studie, waarbij veel materiaal verzameld is, dat gaarne geraadpleegd zal worden en waarbij verschillende nuttige wenken worden gegeven met betrekking tot de talrijke onderwerpen in de beschouwingen betrokken. Dadelijk moet ik echter hierop laten volgen, dat schrijver's conclusies, vooral waar hij het grondvraagstuk behandelt, met groote omzichtigheid dienen te worden beschouwd. Hij toont zich een enthousiast volgeling van Dr. Eberstadt en aanvaardt als axioma's stellingen omtrent grondspecu-

latie en den invloed van die speculatie op grondprijzen, die vermoedelijk thans door Dr. E. zelf niet meer in hun vollen omvang zouden worden verdedigd en waarvan de onhoudbaarheid m.i. voldoende is aangetoond. Dat de schrijver aan de bestrijding, die Eberstadt's theoriën vonden, ook in de kringen die hem in Duitschland het naast staan (in Nederland o.a. ook door Pierson en Van Gijn) geen plaats inruimt in zijn zoo breed opgezet werk, acht ik eene tekortkoming van beteekenis, die te ernstiger is, omdat het geneesmiddel, dat hij voorgeschreven wil zien, naar Eberstadt's recept, neerkomt op beteugeling van de grondrente, waarmede het woningvraagstuk als 't ware opgelost zou zijn. Een meening die ik niet deel en die in hare algemeenheid wel nagenoeg nergens zal worden aanvaard. De woningnood zooals hij zich thans manifesteert is in hoofdzaak een gevolg van te geringe aanbouw in den omtrek en het achterblijven van dien aanbouw is een gecompliceerd verschijnsel, dat door tal van oorzaken beïnvloed is. De invloed van de grondprijzen is echter veelal sterk overschat en na de ontstellende rijzing in de prijzen van arbeid en materialen is zijn invloed relatief sterk gedaald, wat geenszins beduiden mag, dat men niet met vreugde alles behoort aan te grijpen wat uitbuiting van den grond kan tegengaan.

Schrijver is — gedeeltelijk ook om grondspeculatie te keeren — een voorstander van omvangrijk gemeentelijk grondbezit en meent, dat de gemeentebesturen de bevoegdheid moeten hebben alle gronden in het uitbreidingsplan opgenomen tegen de gebruikswaarde te onteigenen. Dat klinkt verleidelijk, maar is het billijk en wordt mogelijk de moeilijkheid niet slechts verplaatst? Wat is ten slotte de gebruikswaarde? ¹⁾

Een voorstander van aanbouw door gemeenten, of vereenigingen is schrijver niet en zoodra maar de grondspeculatie beteugeld is en grond tegen den kostenden prijs beschikbaar wordt gesteld, verwacht hij eene opleving van de particuliere bouwnijverheid, die als van zelf de noodzakelijkheid van bouw door overheidsorganen zal opheffen. Voorwaar een optimisme, dat weldadig aandoet, maar dat toch uit de practijk nog veel zal hebben te leeren, willen ernstige decepties uitblijven.

Uit den aard der zaak is een korte introductie in den regel een woord van critiek. Zoo ook hier. Ik wil echter niet eindigen zonder den schrijver een woord van hulde te brengen voor zijn veelomvattend werk, dat vooral als archief groote waarde heeft en de hoop uit te spreken, dat hij in de richting dezer studie voort mag werken. Ik wensch het werk in vele handen vooral in handen van hen, die door eenigszins geschoold denken zich zullen weten te behoeden van te veel onder den indruk te geraken van schrijver's meening, dat eene oplossing van het grondvraagstuk ons zou geven eene oplossing van het woningvraagstuk.

FÄBER.

Verschenen zijn de prae-adviezen over de vraag: Welke gevolgen heeft de tegenwoordige toestand voor de voorziening in de geldmiddelen der gemeenten door middel van leeningen op korten of langen termijn? voor hare a.s. najaarsvergadering door de Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek aan de orde gesteld.

De prae-adviezen zijn samengesteld door Mr. G. J. Fabius, Mr. P. Droogleever Fortuyn en F. M. Wibaut. Het eerste prae-advies, dat het uitvoerigst is, brengt een reeks gegevens bijeen omtrent de wijze, waarop in de afgelopen jaren de gemeenten zich de noodige

¹⁾ Bij de zeer omvangrijke literaturopgave aan het eind van elk Hoofdstuk, opgave die de waarde van het werk ongetwijfeld verhoogt, mis ik de rapporten van den Amsterdamschen Woningraad over Onteigening en Stadsuitbreiding.

gelden hebben verschaft; het standpunt van de Nederlandsche Bank dienaangaande etc. De heer Wibaut, die eveneens op het gebeuren der laatste jaren ingaat en die zijn krachten concentreert op een betoog nopens de credietwaardigheid der groote gemeenten, wil de oplossing der moeilijkheden vinden in medewerking van den Staat, desnoods langs den weg van gedwongen leening. Goed toezicht vanwege Ged. Staten acht de prae-adviseur in verband met een en ander van groote beteekenis. Mr. Droogleever Fortuyn zoekt het redmiddel in de eerste plaats in een zoo solide mogelijke financieele politiek. De credietwaardigheid zal hiervan vanzelf de gunstige gevolgen ondervinden.

Zooals de lezer zich herinneren zal, werd in de nos. van 11 en 18 Augustus jl. door den heer A. R. Veenstra de oprichting bepleit van een speciale bankinstelling voor het vinden van gelden op langen termijn. Ook in de prae-adviezen wordt enkele malen dit punt aangeroerd.

Wij ontvingen het 8 dezer uitgekomen „Johanna de Wittnummer” van het weekblad „Het Schip”, waarop wij niet willen nalaten even de aandacht te vestigen.

Het nummer is aldus genoemd aangezien het een uitvoerige beschrijving bevat van het door de Nederlandsche Scheepsbouwmaatschappij voor rekening der Stoomvaart-Maatschappij „Nederland” gebouwde D.S.S. van dien naam. Eenige goede foto's, waaruit men zich een indruk kan vormen van de luxueuze inrichting van het vaartuig, versieren den tekst, terwijl als bijlage een duidelijke reproductie der teekeningen van het Algemeen Plan bij het nummer is gevoegd.

OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.

Journal de la Société de Statistique de Paris. — Parijs, Juli/September 1920.

F. Faure, Les cadres de la statistique du coût de la guerre; Mourré, Statistique des facteurs qui ont modifié le taux de l'intérêt de 1869 à 1914; A. Neymarck, Les émissions et remboursements d'obligations des grandes compagnies de chemins de fer en 1919.

Revue internationale de Sociologie. — Parijs, Juli-Augustus 1920.

P. Descamps, Une forme méconnue de la propriété; G. L. Duprat, Psycho-pathologie individuelle et sociale; R. Le Conte, Congrégations protestantes et sociétés communistes allemandes aux États-Unis.

Sociale Voorzorg. — Amsterdam, Juli/ Augustus 1920.

Mr. C. W. Ritter, Arbitrage als element in de arbeidsovereenkomst; Ir. J. Goudriaan Jr., Amsterdamsche budgetstatistiek; Ir. R. A. Gorter, Medewerking van werkgevers en werklieden inzake de veiligheid in fabrieken en werkplaatsen volgens de verslagen der arbeidsinspectie (1890—1914) I; D. Brocx, Wie moet de arbeidsongeschiktheid, bedoeld in de Ongevallenwet 1901, schatten? Dr. P. H. van Eden, De koers der invaliditeitsschatting aan de Rijksverzekeringsbank.

De Gids. — Amsterdam, Juli 1920.

Bevat o.a.:

Dr. E. J. Dijksterhuis, Galilei en zijn strijd voor de leer van Copernicus; Ir. H. Enno van Gelder, Het inenschakelingsrapport en de voorbereiding tot hogere studie.

Id. — Amsterdam, Augustus 1920.

Bevat o.a.:

H. M. de Heus, De verantwoording der Rijksinkom-

sten en -uitgaven; *Dr. E. J. Dijksterhuis*, Galilei en zijn strijd voor de leer van Copernicus (slot).

I d. — Amsterdam, September 1920.

Bevat o.a.:

Dr. P. Geijl, Disraëli.

Vragen des Tijds. — Haarlem, Juli 1920.

*Prof. I. P. de Vooyo*s, Socialisatie: leuze of program?
Mr. G. J. Fabius, Suriname en het studie-syndicaat.

I d. — Haarlem, Aug./Sept. 1920.

Mr. C. W. Star Busmann, Het erfrecht van echtgenooten; *Mr. D. Simons*, Naar een hernieuwd strafproces; *H. P. J. Bloemers*, De financieele zijde van het woningvraagstuk.

Onze Eeuw. — Haarlem, Juli 1920.

Bevat o.a.:

J. C. van Berde, *Dr. E. B. Kielstra*, (1844—1920).
In Memoriam.

I d. — Haarlem, Augustus 1920.

Bevat o.a.:

*Is. P. de Vooyo*s, Een socialisatie-program.

I d. — Haarlem, September 1920.

Bevat o.a.:

Luctorator, Weerstelsel en politiewezen.

De Indische Gids. — Amsterdam, September 1920.

E. L. K. Schmülling, Het arbeidsvraagstuk op de Groot-Landbouwondernemingen buiten Java, beschouwd aan de hand van het Verslag der Arbeidsinspectie over '17 en '18; *P. J. Zürcher Jr.*, Wanneer is Indië rijp voor „Zelfstandigheid”? *S. Kalff*, Eene christelijke stichting op Java.

Technik und Wirtschaft. — Berlijn, Juni 1920.

M. Th. Strewe, Die Industrialisierung Chinas und der wirtschaftliche Wiederaufbau Deutschlands; *M. Latrille*, Deutsche Faserstoff-Forschung; *K. Klein*, Organisation und Verwaltung; *W. K. Weisz*, Rohstoffbeschaffung; *G. Neumann*, Die Verlängerung des Patent- und Gebrauchsmusterschutzes.

I d. — Berlijn, Juli 1920.

W. K. Weisz, Preisgestaltung industrieller Rohstoffe; *M. Th. Strewe*, Die Industrialisierung Chinas und der wirtschaftliche Wiederaufbau Deutschlands (Schluss); *J. Kollmann*, Die Vorbildung führender Persönlichkeiten des wirtschaftlichen Lebens; *K. Klein*, Organisation und Verwaltung öffentlicher Unternehmungen (Schluss).

MAANDCIJFERS.

GIRO-OMZET BIJ DE NEDERLANDSCHE BANK

	Augustus 1920		Augustus 1919	
	Posten	Bedrag	Posten	Bedrag
Voor rekeninghouders waarvan door de H.-bank plaatselijk...	33.060	f1.819.255.850	25.264	f1.274.534.374
Ter voldoening van Rijksbelast.	996	„ 10.811.024	1.101	„ 9.541.581

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. Disc. Wissels. 4½	1 Juli '15	Zweeds. R.ksbk 7	19 Mrt. '20
Bel. Binn. Eff. 4½	1 Juli '15	Bk. v. Noorw. 6-6½	18 Dec. '19
Vrsch. in R.C. 5½	19 Apr. '20	Zwits. Nat. Bk. 5	21 Aug. '19
Bk. van Engeland 7	16 Apr. '20	Belg. Nat. Bk. 5½	28 Apr. '20
Duitsche Rijksbk. 5	23 Dec. '14	Bank v. Spanje 5	12 Nov. '19
Bk. van Frankrijk 6	8 Apr. '20	Bank v. Italië 6	20 Mei '20
Oostenr. Hong. Bk. 5	12 Apr. '15	F. Res. Bk. N.Y. 6-7 4	1 Juni '20
Nat. Bk. v. Denem. 7	19 Apr. '20	Javasche Bank 3½	1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Parl. disconto	Prolongatie	Parl. disconto	Parl. disconto	Parl. disc.	Call-money
11 Sept. '20	3 7/8-4	4	6 3/4	4-5/8	—	6-7 1/2
6-11 „ '20	3 1/2-4	4-5/4	6 3/4	4-5/8	—	6-8
30 A.-4 S. '20	3 3/8-1/2	4-1/2	6 3/4	4-5/8	—	6-10
23-28 A. '20	3 1/4-1/2	4 1/2-3/4	6 3/4	4-5/8	—	6-10
7-13 S. '19	3 5/8-7/8	3-4	3 5/8-3/4	4-5/8	—	5-6 1/2
9-14 S. '18	2 1/2-3	3	3 17/32	4-5/8	—	5 3/4-6
20-24 Juli '14	3 1/6-5/16	2 1/4-3/4	2 1/4-3/4	2 1/8-1/8	2 3/4	1 3/4-2 1/4

1) Noteering van 10 Sept. 1920.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

De rechte stemming op de wisselmarkt schijnt nog niet te kunnen komen. Het aanbod en de vraag voor den handel is aanzienlijk geringer dan in het voorjaar en de speculatie heeft niet voldoende motieven om sterk in te grijpen.

Alleen dollars blijven regelmatig stijgen en bereiken heden een koers van 3.21 1/2. Ponden waren in het begin der week flink gezocht, zoodat de koers plotseling van 11.15 tot 11.22 opliep. Daarna bleef de koers, afgezien van enkele fluctuaties, op sommige dagen op dat punt ongeveer hangen. Parijs en België gingen dagelijks iets terug, slot ca. 21.30 en 22.70. Marken steeds aangeboden en eveneens dagelijks lager. Weenen liep terug van 1.45 tot 1.32 1/2 om Zaterdag weder plotseling tot 1.45 te stijgen. Van de Scandinavische wissels was alleen Stockholm vast, slot ca. 65.20, de andere twee eerder iets lager. Zwitserland met weinig verandering. Spanje eerder iets vaster. In de overige wissels waren de omzetten weder zeer gering.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen *)	Parijs *)	Berlijn *)	Weenen *)	Brussel **)	New York**)
6 Sept. 1920..	11.19	21.85	6.30	1.42½	23.20	3.15
7 „ 1920..	11.22	21.70	6.17½	1.40	23.10	3.16¾
8 „ 1920..	11.22½	21.40	6.—	1.35	22.77½	3.17
9 „ 1920..	11.23	21.60	6.07½	1.35	22.90	3.17½
10 „ 1920..	11.21¾	21.37½	5.97½	1.37½	22.72½	3.18½
11 „ 1920..	11.21½	21.35	5.92½	1.45	—	—
Laagste d. w. 1)	11.15	21.20	5.82½	1.30	22.55	3.13
Hoogste „ „ 1)	11.24	21.90	6.30	1.50	23.25	3.19½
4 Sept. 1920..	11.16	21.75	6.27½	1.42½	23.10	3.13¾
27 Aug. 1920..	11.18	21.30	6.32½	1.40	23.20	3.11
Muntpariteit..	12.10½	48.—	59.26	50.41	48.—	2.48¾

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.
1) Particuliere opgave. 2) Noteering van 3 Sept. 1920.

Data	Stock-holm *)	Kopen-hagen *)	Chris-tiania *)	Zwitser-land *)	Spanje 1)	Balavia 1) telegrafisch
6 Sept. 1920	63.20	45.25	45.55	51.65	46.75	104-1/4
7 „ 1920	63.75	45.50	45.70	51.85	47.—	104-1/4
8 „ 1920	63.90	45.50	45.50	51.90	47.12½	104-1/4
9 „ 1920	64.27½	45.12½	45.70	51.95	47.12½	104-1/4
10 „ 1920	64.77½	45.—	45.45	51.95	47.25	104-1/4
11 „ 1920	65.25	45.—	45.30	52.—	47.25	104-1/4
L'ste d. w. 1)	63.05	44.70	45.—	51.40	46.50	104—
H'ste „ „ 1)	65.30	45.70	46.—	52.10	47.50	104-1/4
4 Sept. 1920	63.10	45.20	45.80	51.52½	46.75	104-1/4
27 Aug. 1920	63.40	43.90	43.75	51.40	47.10	104-1/4
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.
2) Noteering van 28 Augustus.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (in \$ per £)	Zicht Parijs (in cts. per \$)	Zicht Berlijn (in ct. p. 4 Rm.)	Zicht Amsterd. (in cts. p. gld.)
10 Sept... 1920	3.50.50	6.63	nom.	***
Laagste d. week	3.50.50	6.63	nom.	***
Hoogste „ „	3.54.50	6.78	nom.	***
3 Sept... 1920	3.56.—	6.97	nom.	***
28 Aug... 1920	3.56.50	6.97	nom.	***
Muntpariteit..	4.86.67	5.18 ¹ / ₄	95 ¹ / ₄	40 ³ / ₁₀

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	28 Aug. 1920	4 Sept. 1920	6-11 Sept. 1920 Laagste	11 Sept. 1920 Hoogste
Alexandrië..	Piast. p. £	97 ⁷ / ₁₆	97 ⁷ / ₁₆	97 ⁷ / ₁₆	97 ⁷ / ₁₆
*B. Aires ¹⁾ ..	d. p. \$	56 ¹ / ₈	57 ¹ / ₈	56 ¹ / ₈	57 ¹ / ₈
Calcutta ...	£ p. rup.	1/10 ¹ / ₂	1/10 ¹ / ₈	1/9 ³ / ₄	1/10 ³ / ₈
Hongkong ..	id. p. \$	4/3 ¹ / ₂	4/3	4/2	4/3 ¹ / ₂
Lissabon ...	d. per Mil.	11 ¹ / ₂	11 ³ / ₄	11	11 ¹ / ₂
Madrid	Peset. p. £	23.80	23.81	23.75	24.00
*Montevideo ¹⁾	d. per \$	57 ¹ / ₂	57 ¹ / ₂	56 ⁷ / ₈	57 ¹ / ₂
Montreal... ¹⁾	\$ per £	4.02	3.92	3.87	3.93
*R.d.Janeiro.	d. per Mil.	13 ⁷ / ₁₀	13 ⁷ / ₁₀	12 ¹ / ₄	13
Rome	Lires p. £	76.75	76.75	76.75	83.50
Shanghai ..	£ p. tael	6/1 ¹ / ₄	5/10 ³ / ₄	5/10	6/0 ¹ / ₂
Singapore ..	id. p. \$	2/3 ⁷ / ₈	2/3 ⁷ / ₈	2/3 ¹ / ₁₀	2/4
*Valparaiso..	d. p. peso	12 ¹ / ₂	12 ⁹ / ₃₂	11 ¹ / ₂	12 ¹ / ₃₂
Yokohama ..	£ per yen	2/10 ¹ / ₄	2/10 ¹ / ₄	2/10 ¹ / ₄	2/11

* Koersen der voorafgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert.

NOTEERING VAN ZILVER.

Noteering te Londen		te New York	
11 Sept. 1920	59	93 ¹ / ₂	
4 " 1920	60 ¹ / ₈	94 ¹ / ₂	
28 Aug. 1920	60 ³ / ₈	97 ¹ / ₈	
21 " 1920	63	101 ³ / ₄	
13 Sept. 1919	60 ³ / ₄ ²⁾	112 ⁷ / ₈	
14 Sept. 1918	49 ¹ / ₂	100 ¹ / ₈	
20 Juli 1914	24 ¹ / ₁₆	54 ¹ / ₈	

1) Noteering van 3 September 1920. 2) Idem van 12 September 1919.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 13 Sept. 1920.

Activa.

Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 18.172.706,04 B.-bk. " 2.260.743,07 Ag.sch. " 70.866.685,26	91.100.134,37
Papier o. h. Buitenl. in disconto	Idem eigen portef. f 46.432.197,—	
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet atgel.		46.432.197,—
Beleeningen	H.-bk. f 115.765.117,52 incl. vrach. B.-bk. " 28.200.078,70 in rek.-crt. Ag.sch. " 173.611.230,83 op onderp. f 317.576.427,05	
Op Effecten	f 305.578.377,05	
Op Goederen en Spec.	11.998.050,—	317.576.427,05
Voorschotten a. h. Rijk		
Munt en Muntmateriaal	Munt, Goud f 56.426.690,— Muntmat., Goud " 579.912.689,62 f 636.339.379,62	
Munt, Zilver, enz.	f 17.096.040,74 ¹ / ₂	
Muntmat., Zilver		653.435.420,36 ¹ / ₂
Effecten	Bel.v.h. Res.fonds. f 3.863.062,12 ¹ / ₂ id. van ¹ / ₁₀ v. h. kapit. " 3.850.127,37 ¹ / ₂	7.713.189,50
Geb. en Meub. der Bank		3.594.000,—
Diverse rekeningen		16.409.442,63 ¹ / ₂
		f 1.136.260.810,92
Passiva.		
Kapitaal		20.000.000,—
Reservefonds		5.000.000,—
Bankbiljetten in omloop		1.026.294.570,—
Bankassignatiën in omloop		1.206.433,41 ¹ / ₂
Rek.-Cour. saldo's: } Het Rijk f 10.025.557,26 } Anderen " 93.940.142,55		73.965.699,81
Diverse rekeningen		9.794.107,69 ¹ / ₂
		f 1.136.260.810,92

NED. BANK 13 September 1920 (vervolg).

Beschikbaar metaalsaldo..... f 432.346.516.87¹/₂
Op de basis van ¹/₁₀ metaaldekking..... " 212.665.176,23
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is .. " 2.161.732.580,—

Verschillen met den vorigen weekstaat:

	Meer	Minder
Disconto's		84.955,74
Buitenlandsche wissels.....		1.134.406,—
Beleeningen		4.769.100,50 ¹ / ₂
Goud		
Zilver	348.605,41	
Bankbiljetten		7.093.180,—
Part. Rek.-Crt. saldo's	9.385.480,42 ¹ / ₂	

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opschbare schulden
13 Sept. 1920	636.339	17.096	1.026.215	75.112
6 " 1920	636.339	16.747	1.033.388	75.450
30 Aug. 1920	636.339	16.530	1.026.033	83.137
23 " 1920	636.339	16.214	1.008.041	109.570
16 " 1920	636.339	15.912	1.025.134	109.288
13 Sept. 1919	631.577	5.830	995.715	82.014
14 Sept. 1918	707.695	7.988	954.057	67.561
25 Juli 1914	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Totaal bedrag disconto's	Hiervan Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Beschikbaar Metaal-saldo	Dekking-percentage
13 Sept. 1920	91.100	—	317.576	432.347	59
6 " 1920	91.185	—	322.346	430.524	59
30 Aug. 1920	95.258	11.000	312.002	430.240	59
23 " 1920	95.259	11.000	308.176	428.235	58
16 " 1920	94.859	10.000	303.716	426.572	58
13 Sept. 1919	136.139	65.000	213.829	421.095	59
14 Sept. 1918	99.258	80.000	102.049	510.661	70
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	75

1) Op de basis van ¹/₁₀ metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	6 Sept. 1920	13 Sept. 1920
Aan schatkistpromessen..	f 374.260.000,—	f 364.360.000,—
waarvan rechtstreeks bij de Ned. Bank geplaatst	" —	" —
Aan schatkistbiljetten ..	" 2.390.000,—	" 2.390.000,—
Aan zilverbons	" 53.600.239,25	" 53.197.983,25

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opschbare schulden
14 Sept. 1920	***	***		563.500
28 Aug. 1920	***	***		553.500
21 " 1920	***	***		556.500
31 Juli 1920	204.722	6.139	334.549	192.162
24 " 1920	205.346	6.128	334.210	185.810
17 " 1920	203.615	6.220	335.187	180.428
10 " 1920	203.778	6.000	335.477	187.652
6 Sept. 1919	155.149	3.072	281.703	101.298
7 Sept. 1918	102.247	14.058	183.629	74.756
25 Juli 1914	22.057	81.907	110.172	12.634

Data	Disconto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Diverse rekeningen 1)	Beschikbaar metaal-saldo	Dekking-percentage
14 Spt. 1920		339.000	***		106.250	***
28 Aug. 1920		332.000	***		106.250	***
21 " 1920		335.500	***		105.000	***
31 Juli 1920	27.902	22.878	165.154	24.020	105.665	40
24 " 1920	27.294	19.439	171.880	23.469	107.629	41
17 " 1920	27.523	20.229	162.332	32.845	106.878	41
10 " 1920	27.337	20.445	173.638	39.556	105.330	40
6 Spt. 1919	12.467	18.349	186.993	14.776	81.780	41
7 Spt. 1918	8.090	24.694	73.808	20.225	64.862	45
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	4.842 ²⁾	44

1) Sluitpost der activa. 2) Op de basis van ¹/₁₀ metaaldekking.

DE SURINAAMSCH-BANK.

Voornaamste posten in duizenden gulden.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opsch. schulden	Disconto's	Div. rekeningen ¹⁾
31 Juli 1920 ..	1.077	2.185	968	1.753	238
24 " 1920 ..	1.072	2.027	1.162	1.741	177
17 " 1920 ..	1.071	2.113	973	1.644	178
10 " 1920 ..	1.072	2.144	940	1.687	201
2 Aug. 1919 ..	940	1.608	1.101	1.510	442
3 Aug. 1918 ..	632	1.431	1.006	1.153	849
25 Juli 1914 ..	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa.**BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.****BANK VAN ENGELAND.**

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
8 Sept. 1920	123.077	125.909	355.188	28.500	324.374
1 " 1920	123.082	126.533	355.186	28.500	325.064
25 Aug. 1920	123.029	124.894	356.012	28.500	325.467
18 " 1920	123.081	124.845	358.412	28.500	327.809
10 Sept. 1919	88.625	81.127	331.442	28.500	314.177
11 Sept. 1918	70.703	59.056	271.629	28.500	249.572
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dekkingsperc. ¹⁾
8 Sept. '20	59.628	76.341	18.501	116.989	15.619	11,70
1 " '20	57.408	75.467	16.433	113.340	14.999	11,56
25 Aug. '20	41.555	75.883	15.364	100.591	16.585	14,30
18 " '20	58.508	76.117	16.115	117.135	16.687	12,50
10 Sept. '19	21.657	83.297	23.078	89.364	25.588	22,76
11 Sept. '18	64.644	98.393	36.127	138.924	30.098	17,20
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52,2%

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposite.**DUITSCH-BANK.**

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daaraan Goud	Kassenscheine	Circulatie	Dekkingsperc. ¹⁾
31 Aug. '20	1.098.675	1.091.668	18.686.476	58.018.467	34
23 " '20	1.099.314	1.091.674	18.074.736	56.270.495	34
15 " '20	1.098.535	1.091.674	17.964.366	56.461.863	34
7 " '20	1.098.249	1.091.678	17.648.143	56.060.462	34
31 Aug. '19	1.122.771	1.103.252	8.565.350	28.492.316	34
31 Aug. '18	2.467.144	2.348.099	2.172.466	13.639.098	35
23 Juli '14	1.691.898	1.356.857	65.479	1.890.895	93

¹⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Cr.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
31 Aug. 1920	46.379.155	15.771.766	32.028.500	18.641.600
23 " 1920	41.381.199	12.050.195	31.232.100	18.030.300
15 " 1920	44.550.576	15.572.929	31.233.500	17.920.800
7 " 1920	42.242.412	12.975.818	31.015.400	17.823.500
31 Aug. 1919	31.246.515	10.885.265	20.348.900	8.541.500
31 Aug. 1918	17.674.154	9.432.051	10.534.600	2.158.800
23 Juli 1914	750.892	943.964	—	—

OOSTENRIJKSCH-HONGAARSCH-BANK.

Voornaamste posten in duizenden Kronen.

Data	Metaal en buitengoudwissels	Disc. en beleeningen	Bijz. schuld Oostenrijk en Hongarije	Bankbiljetten	Rek. Cr. saldi
7 Feb. '20 ¹⁾	290.428	19.251.400	32.954.000	56.994.022	6.057.646
31 Jan. '20	291.083	19.162.543	32.954.000	56.772.802	6.220.536
31 Dec. '19	287.640	19.196.063	32.954.000	54.481.264	7.906.378
23 " '19	297.363	17.856.786	32.954.000	53.109.418	7.641.778
23 Juli '14	1.589.267	954.356	—	2.159.759	291.270

¹⁾ waarvan 222.662 goud, 10.818 buitenlandsche goudwissels en 56.948 munt en muntmateriaal zilver.**BANK VAN FRANKRIJK.**

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buitengev. voorsch. ald. Staat
9 Sept. '20	5.570.665	1.978.278	254.824	676.209	26.500.000
2 " '20	5.590.670	1.978.278	254.527	688.870	26.300.000
26 Aug. '20	5.590.239	1.978.278	254.703	617.874	25.800.000
19 " '20	5.590.036	1.978.278	254.202	651.333	25.800.000
11 Sept. '19	5.482.849	1.978.278	294.747	823.011	23.850.000
12 Sept. '18	5.436.899	2.037.108	319.740	1.648.461	18.000.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Cr. Particulieren	Rek. Cr. Staat
	1.937.657	485.630	2.009.409	38.622.449	3.259.494	39.983
2.167.712	486.924	1.925.826	38.333.160	3.041.163	64.892	
1.909.921	493.340	1.950.133	37.904.507	3.202.813	64.229	
1.980.083	497.046	1.948.034	37.899.776	3.203.750	129.839	
901.094	703.809	1.262.671	35.681.670	2.773.038	39.676	
812.269	1.061.895	818.856	29.763.683	3.089.989	354.318	
1.541.080	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590	

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitensaldd.	Beleening van buitenvoorde.	Beleening van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleening.	Circulatie	Rek. Cr. partit.
9 Sept. '20	358.105	84.653	480.000	680.193	5.620.202	1.354.915
2 " '20	358.078	84.653	480.000	693.770	5.603.999	1.378.971
26 Aug. '20	358.069	84.653	480.000	703.635	5.530.332	1.575.204
19 " '20	356.943	84.653	480.000	713.137	5.504.260	1.614.870

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.**FEDERAL RESERVE BANKS.**

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F.R. Notes	In het buit.		
20 Aug. '20	1.966.351	1.304.879	111.455	155.486	3.174.725
13 " '20	1.977.358	1.296.270	111.531	155.527	3.169.181
6 " '20	1.980.605	1.302.650	111.531	151.139	3.141.861
30 Juli '20	1.977.704	1.302.605	111.531	150.936	3.120.138
22 Aug. '19	2.074.285	1.234.298	—	68.416	2.553.534
23 Aug. '18	2.003.051	1.103.030	5.829	52.215	2.032.837

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Algem. Dekkingsperc. ¹⁾	Percent. Gouddekking circul. ²⁾
20 Aug. '20	2.940.026	2.484.556	96.759	43,5	48,1
13 " '20	2.909.624	2.490.605	96.551	43,9	48,6
6 " '20	2.889.223	2.431.650	95.341	44,0	48,9
30 Juli '20	2.836.935	2.408.309	95.225	44,2	49,2
22 Aug. '19	2.137.221	2.487.074	84.730	48,7	52,1
23 Aug. '18	1.630.321	2.196.051	77.750	61,7	73,7

¹⁾ Verhouding tusschen: den totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opeischbare schulden: F. R. Notes en netto deposito's. ²⁾ Na aftrek van 35 pCt. der totale dekkingsmiddelen als dekking voor de netto deposito's.**PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.**

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
13 Aug. '20	815	16.820.434	1.392.064	14.160.949	2.724.090
6 " '20	815	16.813.847	1.374.806	14.096.697	2.721.624
30 Juli '20	814	16.883.715	1.368.659	14.209.175	2.705.852
23 " '20	814	16.916.291	1.388.021	14.274.099	2.715.438
15 Aug. '19	769	14.930.870	1.359.099	13.372.969	1.882.701
16 Aug. '18	735	13.002.672	1.157.759	11.494.593	1.451.037

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 13 September 1920.

De geruchten omtrent politieke omwentelingen zijn in de laatste weken eenigszins tot stilstand gekomen, doch hier-tegenover hebben de economische beroeringen een veel grootere plaats ingenomen en deze hebben niet nagelaten hun invloed op de stemmingen der buitenlandsche beurzen uit te oefenen. Hiermede is echter geenszins gezegd, dat deze invloed in alle plaatsen op gelijke wijze tot uiting is gekomen. In Duitschland b.v., waar het economisch leven bedreigd wordt door een crisis in de kolenvoorziening, waar thans reeds maatregelen zijn genomen, die tengevolge hebben het gedeeltelijk stopzetten van enkele fabrieken, heeft de deplorabele toestand eerder een zeer geanimeerde tendens ter beurze te voorschijn geroepen. Hetzelfde beeld van voor enkele maanden is weder te aanschouwen: de Markenkoers in het buitenland daalt steeds en hiertegenover toont de beurs een nerveuze hausse-tendens, die aanvankelijk begonnen is met de zuivere valuta-waarden, doch zich al spoedig heeft overgeplant op de overige fondsen. De rijzing in valuta-waarden is natuurlijk rechtstreeks af te leiden uit de verbetering der buitenlandsche deviezen; de koersverheffing in de overige fondsen echter moet eerder worden toegeschreven aan het verlangen staatsfondsen om te zetten in industriële papieren en voorts aan onberedeneerde speculatiezucht. Wordt bij de eerstgenoemde ruiling nog eenigszins rekening gehouden met gehalte en rendement, de zuivere speculatie houdt met dergelijke factoren geenerlei rekening en drijft het koerspel van talloze fondsen tot ver boven de intrinsieke waarde op. Het meest gefavoreerd waren montaanwaarden, wijl in dezen tak van industrie zich voortdurend fusies voordoen, die dan meestentijds niet langs den weg van wederzijdsche onderhandelingen worden voorbereid, doch die veelal een gevolg zijn van het opkopen van de meerderheid der aandelen van een bepaalde onderneming door een andere. Trustvorming en speculatie reiken hier elkander de hand, om de aandelen op een hooger niveau te brengen.

Van de valuta-waarden kwamen Mexicanen, wel het meest in aanmerking, waarbij geruchten, die ook aan de markt te Amsterdam in omloop waren, als zouden de onderhandelingen betreffende de hervatting van den rentedienst op de Mexicaansche staatsschulden reeds ver gevorderd zijn, een krachtigen stimulans vormden.

Ook te Londen bestaat de vrees voor een ernstige steenkolen-crisis, hier evenwel uit andere motieven. Naarmate de fatale datum nadert, waarop de mijnwerkers wettelijk het recht hebben in staking te gaan, heeft zich hoe langer hoe meer een groote onrust van de beurs meester gemaakt. Wel wanhoopt men nog niet geheel aan de mogelijkheid eener schikking, doch de kalme opvatting, die men tot voor een week nog ten opzichte van het mijnwerkersgeschil koesterde, heeft plaats gemaakt voor een nerveus afwachten. En hier is de uitwerking op de beurs geheel anders geweest. De valuta van het Britsche Rijk is door de eenigszins sombere vooruitzichten niet aangetast, zoodat een „run” op valuta-fondsen niet kon plaats hebben. Daarnaast is de Engelsche industrie geheel ingesteld op een zoo ruim mogelijke voorziening met steenkolen, zoodat een onderbreking in de productie bijna een nationale ramp zou beteekenen. Weliswaar houdt de beurs zich nog stevig, doch de ware lust heeft toch wel wat ontbroken. Alleen petroleumwaarden bleven gevraagd; daarentegen bewogen rubbers zich sterk op den achtergrond en kon hier een dalende tendens worden geregistreerd. Alleen Mexicaansche waarden bleven ook hier bepaald gevraagd, zoodat een gemarkeerde hausse te aanschouwen viel.

De beurs te Parijs is echter weer levendig van toon geweest, nu de leening in de Vereenigde Staten eindelijk zal worden doorgevoerd. Naar het schijnt heeft men de zeer drastische voorwaarden licht opgenomen en toch zijn deze scherp genoeg, om in normale tijden een gevoel van heftige depressie te veroorzaken. Het rentetype toch is vastgesteld op 10 pCt.; er zullen 100 miljoen dollar 20-jarige Bonds uitgegeven worden. De condities zijn derhalve nog ongunstiger dan die van de jongste Zwitserse internationale leening, waarbij „slechts” een rente-vergoeding van 8 pCt. moest worden toegestaan. De spanning op de Fransche geldmarkt is echter zoodanig geworden, dat men deze verlening ad \$ 100.000.000 van de Anglo-French Loan reeds als een verlichting beschouwt. Er moet nu nog worden voorzien in de betaling van 50 miljoen dollar. In het geheel zijn nl. af te lossen \$ 250.000.000, waarvan thans gevonden zijn: \$ 100.000.000 uit de nieuwe leening, \$ 60.000.000 uit effectenverkoop (waarvan \$ 21 miljoen Amerikaansche spoorwegbonds) en \$ 40.000.000 uit goudzendingen.

Behalve de algemeene en locale markten hebben te Parijs ook buitenlandsche fondsen van de betere stemming kunnen profiteeren, met name Mexicaansche waarden (in navolging van Londen en Amsterdam) en aandelen Koninklijke Petroleum Mij., die nog steeds de favorieten van den internationalen handel vormen.

Te New York is het verloop der beurs zeer onregelmatig geweest. Ten deele moet dit worden toegeschreven aan de stroefheid van de geldmarkt; ten anderen deele echter aan de vrees, dat ook de Amerikaansche mijnwerkers mede zullen gaan met de actie der Britten. Veel waarde wordt weliswaar nog wel niet gehecht aan de uitnodiging in deze richting van den heer Smillie, doch in de omstandigheden van den tegenwoordigen tijd kan een enkele vonk reeds voldoende zijn, om een heftig vuur te doen opblazen. Men denkt nog wel niet aan een staking, doch een beroering onder de Amerikaansche mijnwerkers, juist in een tijd, waarin de oogsten hun eischen gaan stellen, zou ver-strekkende gevolgen met zich kunnen brengen. De beurs heeft er dan ook de voorkeur aan gegeven een afwachtende houding aan te nemen.

Te onzent heeft de *staatsfondsenmarkt* hoofdzakelijk de aandacht getrokken voor zoover het sommige buitenlandsche soorten betreft. De binnenlandsche bleven zeer kalm en hoewel met vasten grondtoon, met slechts fractionele koersverschillen. Van de buitenlandsche soorten dienen hier echter te worden geregistreerd in de eerste plaats Mexicanen (waaromtrent hierboven reeds één en ander werd medegedeeld), vervolgens Argentijnsche staatsfondsen en ten slotte Oostenrijksche Kronenrente. Deze laatste beweging in stijgende richting moet hoofdzakelijk worden toegeschreven aan de verbetering van den Kronenkoers te Berlijn, welke te onzent een terugslag heeft onderhouden. De omzetten echter waren, behalve in Mexicanen, gering te noemen.

	7 Sept.	10 Sept.	13 Sept.	Rijzing of daling.
5 %/o Ned. W. Sch.	88	87 ¹⁵ / ₁₆	87 ³ / ₄	— 1/4
4 1/2 %/o " " " 1916	87 ⁷ / ₈	88	87 ³ / ₄	+ 1/8
4 %/o " " " 1916	78	78 ³ / ₄	79	+ 1
3 1/2 %/o " " "	62	62	62 ³ / ₈	+ 3/8
3 %/o " " "	52	51 ³ / ₄	51 ³ / ₄	— 1/4
2 1/2 %/o Cert. N. W. S.	44 ⁷ / ₈	44 ³ / ₄	45 ¹ / ₁₆	+ 3/16
5 %/o Oost-Indië 1915	92 ⁷ / ₈	93	92 ⁷ / ₈	—
4 %/o Hongarije Goud	6	8	9	+ 3
4 %/o Oostenr. Kronenrente	5 ³ / ₁₆	5 ³ / ₈	5 ³ / ₁₆	—
5 %/o Rusland 1906	12 ¹ / ₂	12 ⁷ / ₈	12 ⁷ / ₈	+ 3/4
4 1/2 %/o Iwangorod Dombr...	12 ¹ / ₂	12 ³ / ₈	12 ¹ / ₂	—
4 %/o Rusland Cons. 1880	13 ³ / ₈	13	12 ³ / ₄	— 5/8
4 %/o Rusl. bij Hope & Co.	14 ³ / ₈	14 ³ / ₈	14 ¹ / ₁₆	— 5/16
4 %/o Servië 1895	16	15	17	+ 1
4 1/2 %/o China Goud 1898 ..	53 ³ / ₄	—	51 ³ / ₄	— 2
4 %/o Japan 1899	53 ³ / ₄	56	56	+ 2 ³ / ₄
4 %/o Argentinië Buitenl...	50 ³ / ₈	59 ³ / ₄	58.	+ 7 ³ / ₈
5 %/o Brazilië 1895	54 ¹ / ₄	54 ³ / ₈	54 ³ / ₈	+ 1/8
5 %/o " 1913	55	—	55	—

De locale markten daarentegen hebben meerendeels in het teken der reactie gestaan. De tendens was echter uiterst onregelmatig; sommige afdelingen bleken zeer nerveus gestemd te zijn, zoodat op één enkelen dag herhaaldelijk heftige ups-and-downs voorkwamen, andere daarentegen konden zich vrij kalm op hetzelfde niveau houden, terwijl sommige aanmerkelijke reacties aantoonde. Het meest hebben wel *suikerwaarden* de aandacht getrokken door hun onregelmatig verloop. In den loop der achter ons liggende week kwam het bericht binnen, dat het Indische gouvernement had afgezien van haar recht om een partij suiker tot den prijs van f 32 per picol voor zich te doen reserveeren. Aanvankelijk werd dit opgevat als een motief tot reactie, omdat men onderstelde, dat de Regeering een daling in de suikerprijzen voorzag en zodoende de gelegenheid zou hebben zich binnenkort goedkoop van de benodigde hoeveelheid te voorzien. De teruggang op de markt te onzent bleek vrij ernstig, temeer, waar tot nu toe bepaalde afdoeningen niet werden gemeld. Spoedig echter keerde de tendens, toen bleek, dat van een ernstigen teruggang in den suikerprijs geen sprake was en de Regeering alleen daarom afstand had gedaan van haar optie, omdat zij goedkoopere andere voedingsmiddelen kan verkrijgen. Het slot was dan ook op de hoogste prijzen van de berichteweek, hoewel de noteringen van de eerste dagen niet meer bereikt konden worden.

Petroleumwaarden hebben een kalm verloop gehad. Wel waren de omzetten van groote beteekenis, doch de variaties bleven in verhouding zeer gering. Met name geldt dit voor het hoofdfonds; aandelen Geconsolideerde Hollandsche

Petroleum Mij. daarentegen toonden meer fluctuaties en de rijzing is hier verhoudingsgewijze dan ook veel aanzienlijker.

Tabakken en rubbers hebben slechts geringe wijzigingen te aanschouwen gegeven; de stemming was bij beide niet zeer opgewekt, hoewel eerstgenoemde toch veel meer weerstandsvermogen hebben aangetoond. Van Rubberwaarden dienen hier nog speciaal te worden vermeld aandeelen Serdang Cultuur Maatschappij, die een voor dit kalme fonds sensationele stijging te aanschouwen hebben gegeven. Aanwankelijk verluide, dat de onderneming overgenomen zou worden door een Engelsche groep; toen echter na de tegenspraak niet de minste reactie intrad, integendeel de rijzing verderen voortgang had, werd de koersverheffing meer aan intrinsieke factoren toegeschreven.

Een op den voorgrond tredende groep aandeelen was nog de rubriek der *handelsondernemingen*, die, met uitzondering van aandeelen Compania Mercantil Argentina, alle tot hogere prijzen gevraagd waren. Voornamelijk aandeelen Van Nierop bleken gefavoriseerd.

	7 Sept.	10 Sept.	13 Sept.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	188 3/4	189 1/2	190	+ 1 1/4
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	237 1/2	236	233	- 4 1/2
Rotterd. Bankvereniging	144 1/2	143 1/2	144	- 1/2
Amst. Superfosfaatfabriek.	138	135 3/4	135 3/4	- 2 1/4
Van Berkel's Patent	121	119 7/8	119 7/8	- 1 1/8
Insulinde Oliefabriek	199	194	188 1/4	- 10 3/4
Jurgens' Ver. Fabr. pr. aand.	95 1/2	95 3/8	95 1/2	
Ned. Scheepsbouw-Mij	123	120	120	- 3
Philips' Gloeilampenfabriek	1019 1/2	972	1019	- 1/2
R. S. Stokvis & Zonen	594	594	594	
Vereenigde Blikfabrieken	131 3/4	135	136 7/8	+ 5 1/8
Compania Mercantil Argent.	324	285 1/2	276	- 48*
Cultuur-Mij. d. Vorstenland	394 1/2	385 1/2	374	- 20 1/2
Handelsver. Amsterdam	890	875	865	- 25
Holl. Transatl. Handelsver.	101	101	101	
Linde Teves & Stokvis	201	200	199	- 2
Van Nierop & Co's Handel-Mij.	169 1/2	175	175	+ 5 1/2
Tels & Co's Handel-Mij	139 3/4	139 3/4	139 3/4	
Cocons. Holl. Petroleum-Mij.	339 1/2	343 1/2	345 1/2	+ 6
Kon. Petroleum-Mij.	843	856 1/2	846	+ 3
Orion Petroleum-Mij.	88 1/2	88 3/4	89 1/4	+ 3/4
Steaua Romana Petr.-Mij.	208	210	209 3/4	+ 1 3/4
Amsterdam-Rubber-Mij.	248	244 1/2	240	- 8
Nederl.-Rubber-Mij.	139 1/2	137	130	- 9 1/2
Oost-Java-Rubber-Mij.	424 1/2	428 3/4	424	- 1/2
Deli-Maatschappij	554	555	559	+ 5
Medan-Tabak-Maatschappij	343 1/2	340	336	- 7 1/2
Senembah-Maatschappij	672	669 1/2	664 1/2	- 7 1/2

* ex dividend.

De *scheepvaartmarkt* bleef vast, zonder groote omzetten.

	7 Sept.	10 Sept.	13 Sept.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	394	407 1/8	401 1/2	+ 7 1/2
" " " gem.eig.	374 1/2	390	382 1/2	+ 8
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij.	214	220 1/2	220 1/2	+ 6 1/2
Holl. Alg. Atl. Stoomv.-Mij.	151 1/4	—	—	
Hollandsche Stoomboot-Mij.	176	179	172	- 4
Java-China-Japan-Lijn	252	266 1/2	262	+ 10
Kon. Hollandsche Lloyd	162 1/2	165 3/4	159	- 3 1/2
Kon. Ned. Stoomv.-Mij.	198	204	201	+ 3
Kon. Paketvaart Mij.	211 3/4	211	209	- 2 3/4
Maatschappij Zeevaart	237	244 3/4	244 3/4	+ 7 3/4
Nederl. Scheepvaart-Unie	232 1/4	242	236	+ 3 3/4
Nievelt Goudriaan	465	480	480	+ 15
Rotterdamsche Lloyd	235	242 7/8	234 3/4	- 1/4
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg”	247	246 1/2	246 1/2	- 1/2
" " „Nederland”	278	288 1/2	281 1/2	+ 3 1/2
" " „Noordzee”	110	109 1/2	108	- 2
" " „Oostzee”	230 1/2	243 1/2	243 1/2	+ 13

De *Amerikaansche markt* toonde, behalve voor obligaties, groote belangstelling voor lichtere shares, met name Intercontinental Rubber, die bij levendigen handel tot hogere prijzen werden verhandeld.

	7 Sept.	10 Sept.	13 Sept.	Rijzing of daling.
American Car & Foundry	169 7/8	167 1/8	167 3/4	- 2 1/8
Anaconda Copper	138 1/2	137	135 1/10	- 3 7/10
Un. States Steel Corp.	113 1/8	114 1/2	113 1/2	- 3/8
Achison Topeka	105	103 1/2	103	- 2
Southern Pacific	120 1/4	120	120 1/8	- 1/8
Union Pacific	156	155 1/8	155	- 1
Int. Merc. Marine orig. Com.	31 15/16	31 7/8	31 11/16	- 1/4
" " " „ prefs.	95	95	95	

De *geldmarkt* bleef zeer ruim; prolongatie is zelfs teruggegaan tot 4 1/4 pCt.

GOEDERENHANDEL

GRANEN.

14 September 1920.

Het weer in West-Europa is eindelijk aanmerkelijk verbeterd, wat ontegenzeggelijk ten goede zal zijn gekomen aan het nog buitenstaande graan. De oogst zal nu wel dezer dagen bijna overal zijn binnengehaald. De berichten zijn, alles in aanmerking genomen, gunstig te noemen, ofschoon een groot deel van den oogst vermoedelijk van minder goede kwaliteit is.

Het Washington-bericht van September toont een aanmerkelijken teruggang van den stand van zomertarwe. De opbrengst wordt ongeveer 10 pCt. minder geschat dan een maand geleden en 20 pCt. minder dan in Juli. Aangezien bovendien de verscheping van Noord-Amerika zeer groot

Noteeringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Dec.	Mais Sept.	Haver Sept.	Tarwe Oct.	Mais Oct.	Lijnzaad Oct.
11 Sept. '20	217	137 7/8	63 3/8	20,35 ²⁾	10,35	26,40
4 " '20	239 1/2	137	64	19,95 ²⁾	9,70 ²⁾	25,50 ²⁾
11 Sept. '19	226	153	68 3/4	15,70	8,70	28,60
10 Sept. '18	226	154 3/8	70 1/4	11,15	5,95	26,45
11 Sept. '17	220	118 ¹⁾	58 1/2	16,30	8,85	21,80
20 Juli '14	82 ¹⁾	56 3/8 ¹⁾	36 1/2 ¹⁾	9,40 ²⁾	5,38 ²⁾	13,70 ²⁾

¹⁾ per Dec. ²⁾ per Sept. ³⁾ per Febr.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten.	13 Sept. 1920	6 Sept. 1920	13 Sept. 1919
Tarwe*	37,50	35,50	—
Rogge (No. 2 Western) ¹⁾	32,—	31,—	—
Mais (La Plata)..... ²⁾	380,—	362,—	388,—
Gerst (48 lb. feeding).. ³⁾	445,—	445,—	450,—
Haver (38 lb. white cl.).. ⁴⁾	24,—	24,—	20,50
Lijnkoeken (Noord-Amerika van La Plata-zaad) ²⁾	250,—	245,—	315,—
Lijnzaad (La Plata)..... ⁴⁾	790,—	775,—	920,—

¹⁾ p. 100 K.G. ²⁾ p. 2000 K.G. ³⁾ p. 1000 K.G. ⁴⁾ per 1960 K.G. * Hard/Red Winter Wheat nr. 2.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	6 Sept.-11 Sept. 1920	Sedert 1 Jan. 1920	Overeenk. t/tdaak 1919	6 Sept.-11 Sept. 1920	Sedert 1 Jan. 1920	Overeenk. t/tdaak 1919	1920	1919
Tarwe	28.236	362.305	298.783	—	105.621	70.176	467.926	368.959
Rogge	3.255	78.821	66.230	—	515	19.953	79.336	86.183
Boekweit	—	2.825	3.882	—	—	—	2.825	3.882
Mais	5.283	260.459	105.671	ca. 4.000	49.181	5.908	309.640	111.579
Gerst	250	26.155	133.727	—	918	62.315	27.073	196.042
Haver	—	21.118	156.616	—	—	7.333	21.118	163.979
Lijnzaad	3.172	32.069	41.062	—	10.394	19.403	42.463	60.465
Lijnkoek	222	30.198	39.477	—	1.406	200	31.604	39.677
Tarwemeel	2.500	22.138	192.243	—	—	37.435	22.138	229.678
Andere meelsoorten	338	10.496	150.257	—	100	10.708	10.596	160.965

blijven, is het te begrijpen, dat de stemming aldaar vast is, wat vooral in verband met den vasten dollarkoers zeer ten nadeele komt van Europa. Niettegenstaande de groote verscheppingen gedurende dit jaar, hoort men feitelijk nergens van eene opeenhooping van tarwe en gaan alle landen vrij regelmatig door met het inkoop. Hoe moeilijk het ook is precies de productie te schatten, zeer zeker is het nog moeilijker een goeden indruk te krijgen van de totale consumptie. In Engeland echter schat men de consumptie aanmerkelijk grooter dan vóór den oorlog, niettegenstaande de verhooging van prijs.

De goede berichten zowel van Indië als van Argentinië blijven voortduren, doch Argentinië lijdt nog steeds onder gebrek aan regen. Wel werd voortdurend vermeld, dat er regen dreigt, doch van eenigszins belangrijken neerslag hebben wij niet gehoord. Het spreekt vanzelf, dat een goede oogst zeer gewenscht is, teneinde Noord-Amerika na Januari af te lossen als grootste leverancier van Europa. Gelukkig kan men zoo goed als zeker rekenen op flinke verscheppingen van Australië.

De kansen om tarwe uit Rusland te bekomen, zijn wel uiterst gering. De lading, die in Italië is aangekomen, is zooals algemeen bekend, van een ondegdelijke kwaliteit. Zooals reeds de vorige week medegedeeld, is ook van Roemenië en de verdere Balkan geen tarwe te verwachten; alleen is er van daar een beperkt aanbod van rogge.

De goede vraag voor maïs in Europa hield ook deze week aan en in verband met de stijgende vrachten blijft ook de maïsprijs hier stijgen. Ook in Argentinië liep de prijs op, doch aan het slot toonen de noteeringen eenige reactie. De verschepping van maïs zijn tamelijk ruim, doch de premie, die in bijna alle markten voor spoedige levering betaald wordt, geeft voldoende aan, dat de voorraden niet groot zijn. Ook Donau-maïs blijft geregeld aangeboden. Gerst en haver blijven vast; voor het eerste artikel trekken vooral de Donau-soorten attentie.

Ook lijnzaad volgde de over het algemeen stijgende lijn der granen, mede in verband met de vastere vrachten. Ook het gebrek aan regen deed de noteeringen in Argentinië stijgen, terwijl bovendien het Washington-bericht een aanmerkelijken achteruitgang toont van den stand van den Noord-Amerikaanschen oogst, zoodat er van de optimistische schattingen niet veel overblijft. Weliswaar mag men verwachten, dat de oogst belangrijk grooter is dan verleden jaar, terwijl in verband met de tamelijk goede opbrengst in Canada de behoeften van Noord-Amerika geringer geschat kunnen worden. Daarentegen blijft evenwel de vraag van Europa zeer bevredigend.

Nederland. Ook hier blijft de prijs voor maïs regelmatig stijgen. De Regeering veilde eene hoeveelheid oude en nieuwe maïs, die tot zeer hooge prijzen verkocht werd. Ook de volgende week zal wederom een veiling plaats vinden, waarbij het restant van de Regeerings-voorraden zal verkocht worden.

Donau-gerst werd tot goeden prijs regelmatig verhandeld, vooral naar Duitschland. Haver blijft vast, doch de omzet is gering.

Voor lijnzaad bleef de stemming vast en er kwamen regelmatig zaken tot stand tot oplopende prijzen. Aan het slot is de stemming iets lager.

Lijnkoeken en andere voederkoeken bleven goed gevraagd tot hooge prijzen.

SUIKER.

Door den aanhoudenden regenval der laatste twee weken werden de veldwerkzaamheden in de Europeesche bietsuikerdistricten vaak onderbroken. Alhoewel de sterke neerslag zeer gewenscht kwam, was het weer over het algemeen voor den groei der bieten niet bijzonder gunstig, aangezien de regenval met zeer lage temperaturen gepaard ging, waardoor de wortelen het opgenomen water niet voldoende konden verwerken, zoodat het suikergehalte afnam. Men verlangde daarom algemeen naar warm, zonnig weer, hetgeen thans ingetreden is.

In Frankrijk neemt men de opbrengst van den nieuwen oogst thans met 205.000 tons aan, hetgeen eene vermindering beteekent van 15.000 tons tegenover de oorspronkelijke raming.

In Engeland had eene verdere belangrijke verlaging der suikerprijzen plaats. De oogstprijs voor vrije suiker werd verlaagd van 140/- tot 120/- per cwt. en suiker voor industriele doeleinden van 140/- tot 112/-. De consumptie in de maand Augustus bedroeg 92.500 ton tegen 112.771 in Augustus 1919, terwijl het gemiddelde maandelijksche verbruik in 1920 tot dusver 101.000 ton bedroeg.

De Engelsche Board of Trade statistiek over Augustus luidt:

	Aug. 1920	Aug. 1919	Jan./Aug. 1920	Jan./Aug. 1919
	ton	ton	ton	ton
Import rietsuiker ..	44.492	86.480	837.702	828.340
„ biet ..	—	—	—	1
„ geraffineerd.	10.885	27.698	114.683	291.327
Totaal	55.377	114.178	952.385	1.119.668
Voorraad in entropot	350.000	368.400	—	—
„ raffinaderijen	25.500	14.700	—	—
Opbrengst ..	74.416	67.653	532.242	547.684
Tot. binnenl. verbruik	92.505	112.772	808.821	1.003.882
Totaal export	2.556	8.485	9.078	21.864

Met den thans in het land aanwezigen voorraad en de voor verschepping gedurende dit jaar gekochte hoeveelheden zoude men t/m. April 1921 kunnen uitkomen, de tegenwoordige consumptie ten grondslag leggende.

Over de markt valt niets nieuws te vermelden, overal bleef de lusteloze stemming onder leiding van New York gehandhaafd, alwaar de noteering voor spot centrifugals verder terugliep van 11.99 tot 10.76. Ook de termijnmarkt sloot flauwer op basis van 10.10 October, 10.00 December, 9.75 Januari, 9.60 Maart. De Europeesche markten worden met goedkope offertes van Amerika bewerkt. De Engelsche Regeering koocht een lading Peru-suiker.

Op Java hadden eenige herverkoopers plaats tot vrijwel onveranderende prijzen. De oogst komt zonder stoornis binnen en het doorsnee rendement van 73 fabrieken bedroeg op 15 Augustus 3½ pCt. meer dan verleden jaar op hetzelfde tijdstip.

De laatste Cuba statistiek luidt:

	1920	1919	1918	
Weekontvangst tot 4 Sept.	20.000	38.839	22.191	tons
Totaal sedert 1 Dec. 1919.	3.521.563	3.632.000	3.359.771	„
Werkende fabrieken	4	4	6	„
Weekexport tot 4 Sept.	32.000	91.454	67.145	„
Totaal sedert 1 Jan. 1920	3.444.610	2.879.370	2.555.785	„
Totaal voorraad op 4 Sept.	314.000	757.457	511.297	„

Deze statistiek, waarbij de ontvangsten tot dusver ongeveer 100.000 ton beneden die van verleden jaar bedragen met een gelijk aantal nog werkende fabrieken, wijzen op de juistheid van de onlangs gegeven raming van den dit-jarigen oogst van ongeveer 3.900.000 ton, zijnde slechts pl.m. 100.000 ton minder dan verleden jaar.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per loopende maand	Londen				New York 96 pCt. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per		Amer. Granulated c.i.f. Mel	
			Sept./Oct.	Nov./Dec.		
8 Sept. '20	f —	Sh. 116/-	Sh. 76/-	Sh. 77/-	Sh. —	\$ cts. 10,76
1 „ '20	„ —	116/-	75/-	77/-	—	11,19
8 Sept. '19	„ —	64/9	46/-	46/-	—	7,28
8 Sept. '18	„ —	64/9	—	—	—	5,92
11 Juli '14	„ 11 ¹² /c	18/-	—	—	—	3,26

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 1 September 1920.

Prijzen van Amerikaansche katoen zijn deze week weer gedaald, zoowel tengevolge van het betere weer alsook door de ongunstige toestanden in de arbeiderskringen, terwijl door de staking der drukkers, waardoor de couranten in Manchester en Liverpool niet uitkomen, het zeer moeilijk is berichten omtrent de verschillende markten te ontvangen. Prijzen zijn gedurende de week belangrijk gedaald, want terwijl de loconoteering Maandag 93 punten hooger was, is deze gisteren 176 punten verlaagd in verband met den overgang naar de Septemberpositie. Egyptische katoen wordt weinig gevraagd en prijzen zijn vrijwel onveranderd.

Amerikaansche garens zijn nog verwaarloosd en men meent algemeen, dat er heel weinig zaken aan de markt zijn. De groote fluctuaties in ruwe katoen veroorzaken nog al onre-

De Ned. Ind. Regeering heeft geen gebruik gemaakt van de haar door de Suikertrust verleende optie op 1.400.000 picols, welk kwantum nu wel spoedig door de Producenten aan de markt gebracht zal worden.

gelmatigheden in de prijzen, daar de meeste verkoopers met hun eigen zaken rekening houden en dikwijls lage prijzen accepteren, indien zij absoluut orders noodig hebben. Egyptische garens zijn al even flauw als Amerikaansche. Koopers nemen een afwachtende houding aan en wachten liever tot de economische en politieke toestanden wat meer opklaren.

Er is geen verandering in de stemming van de doekmarkt, welke dagelijks fluctueert in verband met de fluctuaties van ruwe katoen. Bij elke daling wordt de stemming flauwer, terwijl bij een kleine stijging in den regel weer wat vraag opkomt. Er is geen twijfel aan, dat er zeer veel aanvragen aan de markt zijn en dat men slechts op een gunstig moment wacht om deze af te sluiten. Zoolang echter de groote fluctuaties van ruwe katoen voortduren, blijft de markt zeer kalm en zijn er dan ook over het algemeen slechts weinig zaken tot stand gekomen.

25 Aug. 1 Sept.

25 Aug. 1 Sept.

Liverpoolnoteeringen: T.T. op Indië .... 1/10 ⁷/₈ 1/10 ⁸/₈
 F.G.F. Sakellaridis 66,00 67,00 T.T. op Hongkong 4/2 ¹/₂ 4/2 ¹/₂
 G.F. No. 1 Oomra 11,75 11,75 T.T. op Shanghai. 5/11 5/10 ¹/₂

Noteeringen voor Loco-Katoen.

(Middling Uplands).

	13 Sept. '20	7 Sept. '20	30 Aug. '20	13 Sept. '19	13 Sept. '18
New York voor Middling ..	31,25 c	32,25 c	32,25 c	29,05 c	36,20 c
New Orleans voor Middling	29,25 c	28,75 c	30,50 c	29,— c	33,50 c
Liverpool voor Middling	23,07 d	22,93 d	24,67 d	18,45 d ¹⁾	25,73 d

¹⁾ Noteering van 12 Sept. 1919.Ontvangsten in, en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen.)

	1 Aug. '20 tot 10 Sept. '20	Ooreenkomstige perioden	
		1919	1918
Ontvangsten Gulf-Havens..	246	316	353
" Atlant. Havens			
Uitvoer naar Gr. Britannië	211	608	120
" " 't Vasteland..			229
" " Japan etc...			18

Voorraden in duizendtallen	10 Sept. '20	12 Sept. '19	13 Sept. '18
Amerik. havens.....	736	805	838
Binnenland.....	641	625	641
New York	?	?	91
New Orleans	?	?	230
Liverpool	?	?	188

COPRA.

De markt, welke aanvankelijk zeer vast gestemd was, sluit veel kalmer met meer aanbod. In het begin der week waren de omzettingen belangrijk.

Ned. Indië f.m.s. loco ..... f 66.—
 " " Mixed " ..... " 64.—
 " " f.m.s. Oct./Dec. aflading..... " 63.—
 " " Mixed " " ..... " 61 ³/₄

14 September 1920.

THEE.

(Opgave van den makelaar J. van Eck.)

Bericht van den afloop Theeveiling.

De taxatie was opgemaakt op basis afloop voorgaande veiling. Het verloop was zeer traag, stemming flauw. Prima theeën, zoowel gebroken als blad, waren nauwelijks prijs-houdend en werden de meesten onder taxatie afgedaan, slechts enkele nummers haalden taxatie en iets daarboven. Midden kwaliteiten haalden geen van alle vorige prijzen en werden gemiddeld 5 à 6 cts. lager afgedaan. Ordinair, waarvan het aanbod zeer groot was, vond slechts gedeeltelijk, tot zeer verlaagde prijzen, koopers; het grootste gedeelte werd opgehouden.

Opgehouden werden ruim 10.000 kn., zijnde meest ordinaire theeën.

Volgende veiling zal plaats hebben op Donderdag 23 September e.k., aangeboden zal worden ruim 16.000 kn. thee. Amsterdam, 2 September 1920.

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp en Leonard Jacobson & Zonen).

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
11 Sept. 1920	390.000	4.450	1.981.000	10.300	12 ¹⁵ / ₁₆
4 " 1920	376.000	8.000	1.966.000	10.300	13
28 Aug. 1920	393.000	7.125	1.924.000	10.300	13 ⁷ / ₁₆
11 Sept. 1919	467.000	¹⁾	1.917.000	¹⁾	14 ⁹ / ₁₆ ²⁾

Ontvangsten..

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
11 Sept. 1920	55.000	579.000	237.000	2.174.000
11 Sept. 1919	48.000	493.000	151.000	1.198.000

¹⁾ Niet genoteerd.

Statistiek der firma G. Duuring & Zoon.

Zichtbare voorraad op 1 Sept. 1920, in duizenden balen.

	1920	1919	1918	1917	1913
Voorraad in Europa ..	2.202	2.716	1.249	3.198	6.005
Stoomend { Brazilië ..	475	330	117	152	852
{ Oost-Indië ..	—	113	?	?	40
n. Europa { Ver. Staten	—	—	—	—	4
	2.677	3.159	1.366	3.350	6.901
Voorraad Ver. Staten	1.936	1.108	1.955	2.563	1.477
Stoomend naar { Brazilië ..	625	609	546	619	411
{ Oost-Indië ..	?	?	?	?	35
Ver. Staten	5.238	4.876	3.867	6.532	8.824
Voorraad in Rio	348	547	759	304	366
" " Santos..	1.922	4.811	6.190	2.351	2.246
" " Bahia ..	18	14	75	44	48
Totaal.....	7.526	10.248	10.891	9.231	11.484
Op 1 Augustus.....	6.729	10.225	11.189	7.994	10.482
Op 1 Juli	6.750	10.336	11.702	7.778	10.275

RUBBER.

Er is geen noemenswaardige verandering omtrent de rubbermarkt te berichten. Zoowel de prijzen als de algemeene toestand vertoonden geen wijziging van eenige beteekenis. De voorraden te Londen bedragen thans ca. 32.000 tons.

De noteeringen luiden: vorige week

Prima Crêpe loco ..... 1/8 ¹/₄ ..... 1/8 ¹/₄
 " Smoked Sheets ..... 1/7 ¹/₄ ..... 1/7 ¹/₄
 " Crêpe Oct./December .. 1/9 ¹/₄ ..... 1/9 ¹/₄
 " " Januari/Maart.. 1/10 ¹/₂ ..... 1/11 ¹/₂
 Hard cure fine Para ..... 1/9 ..... 1/9

14 September 1920.

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	IJzer Cleo. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
14 Sept. 1920..	nom.	97.17/6	272.17/6	35.10/-	39.5/-
7 " 1920..	nom.	95.2/6	264.15/-	35.10/-	38.5/-
15 Sept. 1919 ..	nom.	101.2/6	286.-/-	25.5/-	41.10/-
16 Sept. 1918 ..	nom.	122.-/-	343.10/-	29.-/-	52.-/-
17 Juli 1914 ..	51/4	61.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.

SCHEEPVAART.

Veertiendaagsch overzicht.

Gedurende de voorafgaande 14 dagen zijn de vrachten bijna overal vaster geworden. De twee vooraanstaande markten zijn wel Noord-Amerika met steenkolen naar Europa en La Plata voor maïs naar U. K./Continent. Van deze twee kan Noord-Amerika als de beste beschouwd worden, daar er groote behoefte bestaat in Europa aan steenkolen en Amerika feitelijk de eenige leverancier is die groote

hoeveelheden kan leveren. Dientengevolge heeft er geen groote vrees te bestaan, dat de vraag naar tonnage plotseling zal verminderen. De despatch is er veelal goed; groote stoomschepen werden in een of twee dagen geladen en als dit zoo blijft maakt het deze markt nog meer aantrekkelijk. De minimum vracht, aangenomen door de American Shipping Board, van \$ 18 naar West-Italië is nog niet bereikt. Nu en dan wordt er echter wel een stoomboot van de Shipping Board bevracht, een bewijs dat men toch rekening met de mogelijkheid van het op deze markt brengen van de schepen van de Shipping Board moet houden. Het behoort niet gezegd, dat, indien de Shipping Board er toe mocht besluiten een groot aantal schepen met steenkolen te bevrachten, dit van grooten invloed op de vrachten kan zijn. Een bewijs, dat men deze markt gunstig beoordeelt, is wel het feit, dat zelfs schepen die oorspronkelijk naar Zuid-Amerika bestemd waren, op zee order hebben gekregen van koers te veranderen en naar Noord-Amerika te gaan. Vooral voor prompté booten kunnen hoogere cijfers worden bedongen. Sinds de groote daling is wel het meest gestegen de vracht naar La Plata en wel tot \$ 15,50 (prompt). Naar Rotterdam/Antwerpen werd afgesloten voor \$ 13,50, terwijl voor een prompté boot naar Fransch-Atlantische havens zelfs \$ 15 werd betaald. Voor West-Italië werd tegen \$ 14 afgesloten.

De vastheid van de Noord-Amerikaansche markt laat niet na haar invloed op de La Plata markt uit te oefenen en als tweede stimulans komt het feit, dat de maïsmarkt in Europa veel vaster is. Vooral voor prompté booten zijn de vrachten veel hooger. Zoo werd 110/- afgesloten van up-river naar U. K./Continent September October belading. Latere booten worden 5/- of 10/- lager afgesloten al naar hun positie.

De graanvrachten van Noord-Amerika naar U. K./Continent blijven vast op 11/6 per quarter van 480 lbs., doch dit cijfer heeft voor readers weinig attractie, gezien de kolenvrachten. Er worden dan ook haast geen zaken op dit cijfer gedaan. De vrachten van de Gulf is ongeveer 12/6 naar U. K. en 14/- naar West-Italië, op welke cijfers een paar vrachten zijn afgesloten.

Verder is er meer vraag van Amerika naar ruimte voor katoen, vooral naar Havre en Bremen en voor phosphaat naar Denemarken.

Op de Oostersche vrachtenmarkt is er een groote verbetering waar te nemen in de vracht on deadweight van Bombay. Veertien dagen geleden was 60/- het cijfer, thans kan 72/6 bedongen worden, terwijl eenige dagen geleden 75/- werd betaald. Op het oogenblik beperkt deze stijging zich hoofdzakelijk tot de Westkust van Engelsch-Indië, de vrachten van verder afgelegen plaatsen zijn nog ongeveer hetzelfde. De verwacht wordende ophëffing van het uitvoerverbod van tarwe schijnt aan deze rijzing niet vreemd te wezen.

De ertsvrachten vanaf de Middellandsche Zee blijven ongeveer op hetzelfde lage niveau.

De karnietvrachten van Hamburg, Bremen, zijn weer lager; zoo kan naar havens ten Zuiden van Cape Hatteras niet meer dan \$ 4,50 worden bedongen.

NIEUWE WATERWEG.

Landen van herkomst	Augustus 1920		Augustus 1919	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	46	27.822	40	17.155
Groot-Brittannië	271	160.196	177	118.564
Duitsland	49	33.935	27	15.130
Noorwegen	11	7.707	8	5.027
Zweden	65	55.771	22	11.011
Denemarken	11	4.857	2	98
Rusland-Oostz.h.	1	314	3	2.475
Finland	—	—	1	691
België	25	39.393	14	17.236
Frankrijk	98	77.713	19	13.724
Spanje	26	45.079	3	1.024
Portugal	1	1.893	1	1.415
Italië	7	19.523	—	—
Rusl.-Zwarte zee	3	5.899	—	—
Roemenië, Bulgr.	2	2.830	—	—
And. Midd. Zeeh.	5	9.819	—	—
Senegal, Dakar..	—	—	6	7.975
Over. Wk. Afrika	3	3.010	1	790
Zuid-Afrika	1	3.443	—	—
Voor-Indië	1	4.260	—	—
Achter-Indië ..	1	4.142	1	2.524
Ned. Oost-Indië	4	15.408	7	20.074
And. Aziat. hav.	2	7.266	1	3.318
Australië	—	—	1	1.346
Vereen. Staten..	80	283.959	62	183.314
Canada	—	—	2	8.330
South Georgia..	1	2.474	—	—
Brazilië	1	874	—	—
Argent. Uruguay	16	38.387	17	34.549
Chili	1	4.231	—	—
Over. Z.-Amerika	1	2.170	—	—
Totaal	733	862.375	415	465.770
Periode 1 Jan.— 31 Augustus.	3.893	4.567.946	3.099	3.050.582
Nationaliteit.				
Nederlandsche ..	201	204.839	134	124.333
Britsche	217	221.779	132	129.400
Duitsche	89	28.234	46	20.261
Noorsche	56	67.775	24	31.109
Belgische	2	3.883	2	1.726
Fransche	52	45.754	10	19.701
Zweedsche	15	12.816	19	15.943
Deensche	17	19.794	3	3.862
Vereen. Staten..	39	137.634	34	94.443
Andere	45	120.367	11	24.992
Totaal	733	862.375	415	465.770

1) 1913, 7.663 schepen met 9.276.504 N. R. T.

(Dirkzwager's Scheepsagentuur Maassluis.)

INKLARINGEN.

DORDRECHT.

Landen van herkomst	Augustus 1920		Augustus 1919	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	3	412	—	—
Groot-Brittannië	1	50	1	50
Duitsland	—	—	1	450
Zweden	1	1.791	2	670
Finland	—	—	2	874
Totaal	5	2.253	6	2.044
Nationaliteit.				
Nederlandsche ..	3	2.074	—	—
Britsche	1	50	1	50
Duitsche	—	—	5	1.994
Noorsche	1	129	—	—
Totaal	5	2.253	6	2.044

(Gerard Mauritz.)

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN.

Verschenen:

Bedrijfsleven en de strijd tegen de Armoede in Nederland

door Dr. CH. A. VAN MANEN.

Prijs ingenaaid f 3,—. Gebonden f 4.75.

Voor leden der Vereeniging en geabonneerden op het Weekblad wordt dit werk beschikbaar gesteld tegen den prijs van f 2,50 ingenaaid en f 4,— gebonden.

Bestellingen richt men tot het Secretariaat van het Instituut, Pieter de Hooghweg 122, onder gelijktijdige remise per postwissel of op postchèque en girorekening No. 8408, Rotterdam.

DE TWENTSCHE BANK

AMSTERDAM - ROTTERDAM - 's-GRAVENHAGE - DORDRECHT - UTRECHT - ZAANDAM

Maandstaat op 31 Augustus 1920

DEBET

Aandeelhouders nog te storten	f	1.784.700,—	
Deelneming in de firma's:			
B. W. BLIJDENSTEIN & Co., te Londen;			
B. W. BLIJDENSTEIN Jr., te Enschede;			
LEDEBOER & Co., te Almelo, f 7.503.125,—, waarvan in geld gestort		5.953.125,—	
Deelneming in beviende Bankinstellingen f 6.439.012,74, waar- van in geld gestort		4.824.412,74	
			f 12.562.237,74
Fondsen van Aandeelhouders te Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	f	38.260.250,—	
Fondsen door ons gedeponeerd voor rekening van beviende instellingen.....		6.164.600,—	
			44.424.850,—
Kassa, Wissels en Coupons			60.503.455,47
Nederlandsche Schatkistpromessen			12.200.000,—
Saldo's bij Bankiers:			
beschikbaar voor eigen gebruik.....	f	6.142.506,66	
voor rekening van derden		38.727.215,04	
			44.869.721,70
Prolongatiën gegeven			14.044.473,88
Saldo te leveren en te ontvangen fondsen.....			16.257,33
Eigen Fondsen en Syndicaten			8.122.552,61
Credietvereniging	f	71.518.019,99	
Af: loopende Promessen		12.300.000,—	
			59.218.019,99
Voorschotten tegen Onderpand of Borgtocht en Saldo's Rek. Crt. f	f	77.061.712,92	
Af: loopende Promessen		6.673.000,—	
			70.388.712,92
Voorschotten op Consignatiën			4.078.887,72
Gebouwen en Safe-Deposit			3.658.507,89
Totaal	f	334.087.677,25	

CREDIT

Kapitaal	f	35.500.000,—	
Reserve		7.594.457,06	
Buitengewone Reserve.....		1.000.000,—	
Waarborgfonds Credietvereniging		5.282.422,50	
Reserve Credietvereniging		3.429.427,82	
			f 52.806.307,38
Aandeelhouders voor gedeponeerde fondsen als waarborg voor 90 pOst. storting op aandelen B	f	1.784.700,—	
in Leen-Depôt		42.640.150,—	
			44.424.850,—
Zieken- en Pensioenfondsen	f	295.933,93½	
Reserve voor te verleen Pensioenen.....		856.922,59	
			1.152.856,52½
Deposito's			53.001.194,07
Prolongatie-Deposito's			6.219.176,01
Saldo's Rekeningen Courant	f	92.511.224,99	
" " " voor gelden in het Buitenland..		38.727.215,04	
" " " Credietvereniging		4.738.404,55	
			135.976.844,58
Beleeningen en Daggeld genomen.....			3.043.000,—
De Nederlandsche Bank			2.599.021,38½
Te betalen Wissels			32.335.091,27
Diverse Rekeningen			2.529.336,03
Totaal	f	334.087.677,25	